

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan
Campus Helsingborg
Socialt arbete med inriktning mot
kulturmöten och integration - SOL 066
Höstterminen -04
C-uppsats

DÅLIGT SAMVETE OCH TIDSPRESS

- EN STUDIE OM MODERNT FÖRÄLDRASKAP

Författare: Agneta Ohlsson
Susanne Christiansson
Handledare: Mikael Sandgren

Abstract

The purpose of this study was to examine the problematic and frustrating aspects of parenthood in the modern runaway world of today. In other words, we wanted to study how parents in Sweden experienced their life as parents in the beginning of the 21th century.

We wanted to find answers to the following questions:

What kind of problems do parents experience and how do they deal with these problems?

What would parents consider to be typical for them as parents compared to how they remember their own parents?

What do parents think about family politics?

Do parents think they need parent education?

If parents want parent education, why do they want it?

To answer these questions we used qualitative interviews. With this method we got information from six parents and five professional parent educators who was kind enough to let us interview them. We also gathered information about the subject through literature and news articles.

The result of the study can be divided into three parts. The first part is that parents experience a daily struggle with their bad conscience. The second part is that they experience a constant lack of time. The third part is that parents demand parent education

Innehållsförteckning

<u>Förord</u>	4
<u>1. Inledning</u>	5
<u>1.1 Problemformulering</u>	6
<u>1.2 Syfte och frågeställningar</u>	7
<u>1.3 Fortsatt framställning</u>	7
<u>2. Metod och urval</u>	9
<u>2.1 Studiens uppläggning</u>	9
<u>2.2 Avgränsningar</u>	10
<u>2.3 Resultatens tillförlitlighet</u>	10
<u>2.4 Urvalsmetoder</u>	11
<u>2.5 Intervjuernas tillvägagångssätt</u>	12
<u>2.6 Analys och transkribering av intervjuer</u>	13
<u>2.7 Etiska överväganden</u>	13
<u>3. Teoretiska perspektiv och begrepp</u>	14
<u>4. Resultatredovisning och analys</u>	19
<u>4.1 Upplevelse av föräldraskap</u>	19
<u>4.1.1 Svårigheter</u>	19
<u>4.1.2 Hantering av svårigheter</u>	22
<u>4.2 Förändrade förutsättningar</u>	23
<u>4.2.1 Familj och föräldraskap</u>	24
<u>4.2.2 Familj och föräldraskap på 2000-talet</u>	24
<u>4.2.3 Generationsskillnader</u>	26
<u>4.2.4 Nutidens bekymmer</u>	28
<u>4.3 Familjepolitik</u>	31
<u>4.3.1 Pappaledighet</u>	32
<u>4.3.2 Arbetstid och fördelning</u>	34
<u>4.4 Föräldrastöd</u>	35
<u>4.4.1 Aktivt föräldraskap idag 2-12</u>	35
<u>4.4.2 De otroliga åren</u>	36
<u>4.4.3 Föräldrautbildning och öppna förskolan</u>	37
<u>4.4.4 Behov och förekomst</u>	38
<u>5. Slutdiskussion</u>	41
<u>5.1 Sammanfattning</u>	41
<u>5.2 Diskussion</u>	42
<u>Källförteckning</u>	45
<u>Bilaga 1</u>	47
<u>Bilaga 2</u>	48
<u>Bilaga 3</u>	49

Förord

Vi vill ta tillfället i akt att tacka alla som bidragit till genomförandet av denna uppsats. Vi tackar våra respondenter och informanter för att de generöst delat med sig av sina tankar om sitt föräldraskap. Vi riktar också ett varmt tack till vår handledare Mikael Sandgren som med stort tålamod stöttat och hjälpt oss genom detta arbete genom att snabbt svara på våra e-mail och genom långa handledningstillfällen där vi diskuterat oss fram till olika lösningar. Vi tackar även våra nära och kära som stöttat och uppmuntrat oss genom arbetets gång. Slutligen tackar vi som är författare till denna uppsats varandra för gott samarbete.

1. Inledning

Att välja ämne till en C-uppsats tyckte vi inte var helt lätt och vi hade många förslag innan vi hittade vårt ämne. Anledningen till att vi bestämde oss för modernt föräldraskap var en artikel i Helsingborgs Dagblad 2004-10-23, *De vill träna upp föräldrarollen* som handlar om en föräldrautbildning i Höganäs. I artikeln sägs att det finns ett stort behov av föräldrautbildningar idag. Vi kom då att tänka på vilka krav som ställs på dagens föräldrar i det moderna samhället med sitt uppskruvade tempo. Eftersom vi själva är föräldrar är vi insatta i vilka problem som kan uppstå i föräldraskapet.

Förutom artikeln om föräldrautbildning fångade begreppet curlingföräldrar vårt intresse. Begreppet tycks vara ett fenomen som ligger i linje med det moderna samhällets utveckling. Det krävs körkort till bil – men inte till barnvagn. Så inleds det första kapitlet i den danske psykologen Bengt Hougaards bok om curlingföräldrar och servicebarn (2004). Hougaard fortsätter med att hävda att när man ska uppfostra ett barn står man inför en av de svåraste uppgifterna som finns (s16). Det som Hougaard i sin bok kallar ”curlingföräldrar” är föräldrar som sopar barnens väg slät och fri från alla hinder, allting är bra och de små ska inte behöva tänka på annat än att vara barn. Föräldrar håller en hög servicenivå och hämtar från och lämnar till så många aktiviteter som möjligt (s 61). Han säger att man inte kan älska sina barn för mycket, men man kan ge dem en överdos av omsorg och det är det som händer när vi serverar våra barn och på det sättet skapar vi servicebarn som vill ha allting serverat. Det kan bli så att ju mer omsorg ett barn får desto mer omsorgskrävande blir det (s 62).

Att föräldraskapet är vitt omdiskuterat råder det inga tvivel om. Förutom begreppet curlingföräldrar förs ständigt debatter om olika problem det moderna föräldraskapet drar med sig. Ett ämne som tangerar begreppet curlingföräldrar är om svenska föräldrar blivit "snällare" och relaterar mer på kompisnivå till sina barn. Vad det innebär att vara just *förälder* är något som kompliceras av att de egna inre förebilderna inte är lika tydliga för dagens småbarnsföräldrar som för tidigare generationers föräldrar. (<http://www.enigma.se/mellanrummet/nr3-2000/3-00-7.htm>). Det debatteras även flitigt på olika håll om att våga sätta gränser och att som vuxen återerövra respekten. Bengt Grandelius (1997), barnpsykolog och författare är en efterfrågad föreläsare om att just sätta gränser och att våga vara vuxen. Han hävdar att många av oss vuxna inte vågar säga ifrån därför att vi är rädda att kränka eller hämma barnet. Men tydliga gränser från vuxna som bryr sig är ett viktigt stöd för barns utveckling.

Om man vill adoptera ett barn krävs det att de blivande föräldrarna genomgår omfattande utredningar och tester på om de är lämpliga som föräldrar eller inte. Till och med när man köper hundvalp krävs det i vissa fall att man ska gå en kurs på brukshundsklubben innan man får köpa hunden, i annat fall rekommenderas en hundkurs. Kanske är det så att alla föräldrar borde gå en föräldrautbildning innan de skaffar barn och även under barnens uppväxt och då krävs det att kommunerna har tillräckligt med resurser för att kunna erbjuda alla föräldrar utbildning.

Vi har använt oss av en kvalitativ undersökningsmetod och genomfört intervjuer med sex föräldrar och fem kursledare för att ta reda på mer om dagens föräldraskap.

1.1 Problemformulering

Vi lever i en föränderlig tid som präglas av stress, tidsbrist och konsumtion. Denna moderna tidsepok kännetecknas även av de föränderliga familjerna. Ingen höjer numera på ögonbrynen när det talas om styvmamma, styvpappa eller rentav plastmamma och plastpappa och det blir allt vanligare med två mammor eller två pappor. Vi har vant oss vid att många barn har två hem som de skiftar mellan och att de har halvsyskon på olika håll.

Att vara förälder i dagens samhälle med ett alltmer uppskruvat tempo ställer höga krav och det är lätt att bara dras med och inte stanna upp och tänka på hur man egentligen lever och vad man gör med sina barn. Sonia Sherefay verksam som folkhögskolelärare, författare och föreläsare säger i en artikel på Internet:

”Hur jag är som förälder beror på så mycket. Kanske vill jag rätta till ett dåligt samvete. Eller så är jag förälder i den nya kärnfamiljen, där det finns plastmammor och plastpappor. Förändringarna i samhället påverkar förstås föräldraskapet mycket, inte minst genom all teknik där föräldrar känner ett tryck på sig att hänga med. Andra faktorer som påverkar är hur gammal jag är som förälder. Idag väljer många att skaffa barn efter karriären. Dessutom blir kravet på föräldraskapet med tiden allt större”. (http://www.mentor.sverige.org/templates/News/news_item__2297.asp)

Enligt vår erfarenhet söker sig allt fler föräldrar till olika slags föräldrautbildningar och det kanske är ett tecken på svårigheterna med att vara förälder idag. Eftersom vi båda själva är föräldrar ligger ämnet oss varmt om hjärtat och vi känner till hur komplext föräldraskapet kan vara. Vi ställde oss också frågande till hur dagens föräldraskap egentligen ser ut när vi läste en artikel i NST (041104) där det uppges enligt en undersökning från United Minds att under höstlovet är 100 000 barn ensamma hemma i Sverige. 12 % av föräldrarna litar på att barnen lagar mat åt sig själva, var 10:e förälder lagar mat som barnen själva värmer och var 8:e förälder vet inte hur barnen ska få sin mat.

Mot bakgrund av vår inledning samt ovanstående diskussion blev vi nyfikna på att ta reda på hur dagens föräldrar upplever och hanterar sitt föräldraskap med tanke på all stress och krav det ställs på föräldraskapet i vår tid. Att det är svårt att få tiden att räcka till och att hantera stressen som yrkesarbetande förälder i dagens samhälle är i högsta grad ett aktuellt problem. Det är ett av de problem som ligger till grund för uppsatsens syfte och frågeställningar.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur dagens föräldrar upplever sitt föräldraskap i det moderna samhället. I syftet ligger också att undersöka hur föräldrar hanterar sitt föräldraskap med alla svårigheter och krav som finns.

Följande frågeställningar kommer att behandlas i uppsatsen:

Vilka problem tånpas dagens föräldrar med i sitt föräldraskap och hur hanteras problemen?

Vilka generationsspecifika företeelser förekommer det i det moderna föräldraskapet?

Vad har föräldrarna för tankar om dagens familjepolitik?

Behöver dagens föräldrar föräldrautbildning och vilken nytta har föräldrarna av det?

1.3 Fortsatt framställning

Vi ger här en kort överblick av de kommande kapitlen och dess huvudsakliga innehåll.

I kapitel 2 "Metod och urval" gör vi en presentation av hur vi har gått till väga i vårt arbete med uppsatsen genom sju underrubriker och under den första underrubriken "Studiens uppläggnig" redovisas vilken metod vi använt oss av och hur vi samlat in relevant

information för vår undersökning. Under rubriken "Avgränsningar" redogör vi för hur vi avgränsat vårt arbete. Under den andra underrubriken "Resultatens tillförlitlighet" behandlas reliabiliteten och validiteten på vår undersökning. Under rubriken "Urvalsmetoder" redovisas urvalet av våra respondenter och informanter medan vi under "Intervjuernas tillvägagångssätt" beskriver hur vi gått tillväga vid våra intervjutillfällen. Under rubriken "Analys och transkribering" redovisar vi för hur vi analyserat och transkriberat vårt material. Under den sista underrubriken "Etiska överväganden" gör vi en kort redogörelse för hur vi tänkt om etiken i vår undersökning.

I kapitel 3 "Teoretiska perspektiv och begrepp" presenteras de teorier och begrepp som vi använder i uppsatsen och som vi funnit lämpliga och relevanta.

I kapitel 4 "Resultatredovisning och analys" redovisas det empiriska intervjumaterialet som sedan analyseras och sammankopplas med teori och tidigare forskning. Kapitlet är indelat i fyra huvudavsnitt. Under det första "Upplevelser av föräldraskapet" med underrubrikerna "Svårigheter" och "Hantering av svårigheter" redovisas respondenternas och informanternas tankar och åsikter om föräldraskapets svårigheter, uppfostran och om hur detta hanteras av föräldrarna. Under det andra avsnittet "Förändrade förutsättningar" med underrubrikerna "Familj och föräldraskap", "Familj och föräldraskap på 2000-talet", "Generationsskillnader" och "Nutidens bekymmer" inleder vi med ett kort sammandrag kring temat familj och föräldraskap och hur detta har förändrats och utvecklats genom åren. Därefter presenteras respondenternas och informanternas syn på tidstypiska företeelser och skillnader i föräldraskapet jämfört med när dagens föräldrar växte upp. Här nämns tidsbristen i dagens samhälle, barnens många fritidsaktiviteter samt begreppet curlingföräldrar. Under det tredje avsnittet "Familjepolitik" med underrubrikerna "Pappaledighet" och "Arbetsid och fördelning" görs en liten redovisning av familjepolitikens utveckling varav vi endast har fokuserat på det som är relevant för uppsatsen. Därefter ger respondenterna och informanterna sin syn på dagens familjepolitik och vad de skulle vilja se för förändringar. Under det fjärde och sista avsnittet "Föräldrastöd" med underrubrikerna "Aktivt föräldraskap idag 2-12", "De otroliga åren", "Föräldrautbildning och Öppna förskolan" och "Behov och förekomst" redovisar vi först de föräldrakurser vi kommit i kontakt med under vårt arbete och sedan diskuteras respondenternas och informanternas syn på behovet och efterfrågan på stöd till nutidens föräldrar.

I kapitel 5, ”Slutdiskussion”, ges först en sammanfattning av uppsatsen utifrån syftet och frågeställningarna. Vi får sedan en diskussion kring våra reflektioner om uppsatsens huvudresultat, samt att vi diskuterar uppsatsens relevans för det sociala arbetet. Slutligen refererar vi till en artikel om afrikanskt föräldraskap.

2. Metod och urval

Enligt Holme och Solvang (1996) är metod ett redskap för att uppnå de målsättningar man har med olika undersökningar och med sin forskning. Det är svårt att uppnå målen utan grundläggande kunskaper i och förståelse för metodfrågor. Solvang och Holme menar att metod är en förutsättning för att kunna utföra en seriös undersökning (s 11). Med dessa tankar i bakhuvudet valde vi metod för vår undersökning.

2.1 Studiens uppläggning

Både kvalitativa och kvantitativa metoder har gemensamma syften, nämligen att ge en bättre förståelse av det samhälle vi lever i och hur enskilda människor, grupper och institutioner handlar och påverkar varandra. Den grundläggande skillnaden är att man med kvantitativa metoder omvandlar informationen till siffror och mängder och utifrån detta genomför statistiska analyser. Inom kvalitativa metoder står forskarens uppfattning eller tolkning av informationen i förgrunden (Holme och Solvang, 1997, s 76).

Vi har valt att i vårt arbete göra en kvalitativ undersökning därför att det föll sig naturligt med tanke på vårt ämnesval och frågeställningar. Vi ville komma på djupet och få en förståelse för hur dagens föräldrar upplever sin situation. Med ett kvantitativt metodval skulle inte detta kunna genomföras genom att vi inte hade kunnat undersöka det vi var intresserade av. En kvalitativ metod kännetecknas enligt Holme och Solvang (1997) av en närhet till forskningsobjektet och om vi ska kunna förstå den situation som individer, grupper och organisationer befinner sig i måste vi försöka komma dem inpå livet. Det är det som är syftet med kvalitativa tillvägagångssätt (ibid, s 92).

För att samla in data har vi i huvudsak använt oss av primärdata i form av intervjuer och litteratur och sekundärdata i form av datakällor. Intervjugruppen består av elva personer, sex av de intervjuade är i egenskap av föräldrar (respondenterna) och resterande (informanterna)

arbetar inom olika områden där de kommer i kontakt med föräldrar (se bilaga 1). Vi har sökt information på Internet och letat artiklar och litteratur på Libris och Elin.

2.2 Avgränsningar

Vi har avgränsat vår undersökning genom att koncentrera oss på föräldrars upplevelser och vi har inte tittat på föräldraskap ur barnens perspektiv. Vi har ej heller gått in på vilka konsekvenser modernt föräldraskap kan dra med sig för barnen. När det gäller familjepolitik har vi endast fokuserat på det som direkt har anknytning till vår undersökning såsom föräldraförsäkring och pappaledighet. I våra intervjumanualer (se bilaga 2 och 3) har vi några frågeställningar vi inte har tagit med i vår undersökning på grund av att det skulle bli alltför omfattande och hör inte heller direkt ihop med vårt syfte och våra frågeställningar. Frågeställningarna vi har uteslutit när det gäller respondenterna är de som handlar om vilken ålder på barnen som det är svårast att vara förälder för, vad man gör tillsammans med sina barn och hur framtiden ser ut. De frågeställningar vi uteslutit när det gäller informanterna är de som handlar om hur fördelningen mammor - pappor ser ut på kursen, vilken ålder på barnen det upplevs som svårast att vara förälder och hur dagens föräldrar planerar sin familjebildning. Vi kan i efterhand tycka att vi kanske hade för många frågor på vår intervjumanual för att alla skulle kunna behandlas i uppsatsen. Men vi tycker även att det var bra att vi hade ett så pass omfattande material att vi kunde välja ut det vi tyckte var viktigast för uppsatsen. Vi har trots att vi nämnt det i problemformuleringen inte fokuserat på de nya familjekonstellationerna, även om det förekommer i liten skala i analysen, eftersom vi varit tvungna att avgränsa oss. Vi har dock inte uteslutit frågan helt i vårt arbete och därför låtit den stå kvar i inledningsavsnittet eftersom frågan trots allt är ett viktigt kännetecken på den nya tidens familj och föräldraskap.

2.3 Resultatens tillförlitlighet

Validitet innebär vad man mäter och reliabilitet innebär hur man mäter. Det vi avsåg att undersöka var hur föräldrar upplever sitt föräldraskap i dagens moderna samhälle.

För att få så giltig (valid) information som möjligt i en kvalitativ undersökning är det svårt att veta hur man ska förhålla sig, om man ska vara så passiv som möjligt eller om man ska vara

aktiv. Det är viktigt att den som genomför undersökningen är medveten om hur han eller hon fungerar och sedan ta hänsyn till detta, liksom att vara medveten om att närheten mellan forskaren och den undersökande enheten kan skapa bestämda förväntningar (Holme & Solvang, 1996, s 94).

Reliabiliteten kan diskuteras eftersom det lätt uppstår en intervjuareffekt vid intervjuer som man inte kan styra. Vi har dock varit medvetna om detta och försökt hålla oss så neutrala vi kunnat vid intervjugenomförandena. Vi har dock tagit fasta på Holme och Solvangs resonemang om att all vetenskap är normativ och att man inte kan utestänga sina rent mänskliga sidor när man genomför en studie, och det är först när man är medveten om detta som man kan ha ett klart och entydigt förhållande till sina egna intressen och kunna ha en viss distans till dem i sitt forskningsarbete (s 31).

Då vi endast intervjuat mammor är vi medvetna om att det naturligtvis vinklar upplevelsen av föräldraskapet, men även upplevelsen av föräldraskapet bland mammor är relativ och vi vet att frågorna kan tolkas olika beroende på respondenterna. Då vi endast intervjuat sex föräldrar så kan det vi kommit fram till enbart ses som några av många upplevelser av hur det är att vara förälder. Vi tror att svaren på våra frågor i stort sett skulle bli desamma vid ett annat intervjutillfälle, men vi får inte glömma att människors förutsättningar och erfarenheter hela tiden ändras och därmed även deras åsikter.

2.4 Urvalsmetoder

Vi hade som syfte att intervjua ett antal föräldrar om sin situation. Dock blev vi efter att ha läst en artikel om föräldrautbildning i Höganäs (se inledning) intresserade av vad de kursansvariga hade för uppfattning om dagens föräldraskap. I egenskap av sitt yrke träffar de hela tiden föräldrar i olika sammanhang. Vi hade en tanke om att kunna använda oss av kursdeltagarna och intervjua dem, men det visade sig att de redan deltog i en undersökning och att ytterligare en kunde bli för betungande enligt kursledarna. Vi fick då genom en bekant kontakt med en föräldragrupp i Röstånga som har träffats regelbundet i femton år sedan de deltagit i en kurs med anledning av deras första barns födelse. Vi genomförde intervjuer med tre medlemmar ur den gruppen. Efter de intervjuerna och intervjuerna med de tre kursansvariga i Höganäs fick vi tips om ytterligare en föräldrautbildning i Höganäs och där

genomförde vi intervjuer med två kursansvariga och tre föräldrar. Vi är mycket nöjda med detta urval eftersom vi dels fick respondentintervjuer med sex olika föräldrar och dels fick informantintervjuer med fem kursansvariga

Respondentintervjuer innebär att man intervjuar personer som själva är delaktiga i den företeelse man studerar. Informantintervjuer innebär att man pratar med personer som står utanför den företeelse man studerar men som har mycket att säga om det (Holme och Solvang, s 104). Vi tycker att våra informanter står utanför i den bemärkelsen att vi inte intervjuar dem i egenskap av föräldrar, men de har mycket att säga om hur föräldrar upplever sin situation eftersom de i sin dagliga verksamhet träffar föräldrar. De står emellertid inte helt utanför eftersom de även svarat på frågor om deras föräldrautbildningar. Vi har dock valt att skilja på respondenter och informanter mycket på grund av att det är praktiskt lättare att dela upp våra intervjupersoner på detta sätt och det blir tydligare att se vem vi syftar till när vi redovisar vår analys.

2.5 Intervjuernas tillvägagångssätt

Vid genomförandet av intervjuerna använde vi oss av två olika intervjumanualer (se bilaga 2 och 3), en för respondenterna och en för informanterna. Vi använde manualerna som handledning och följde inte dem till punkt och pricka utan lät undersökningsspersonerna i stor utsträckning själva styra utvecklingen av intervjuerna. Detta för att få fram så omfattande och nyanserade svar som möjligt. Vi såg dock till att täcka in alla områden som fanns med på manualerna. Vi spelade också in alla intervjuer på minidisc samtidigt som vi antecknade.

De tre första intervjuerna genomförde vi med tre föräldrar i Röstånga som har barn i åldrarna från fyra veckor till femton år. Intervjuerna ägde rum hemma hos en av föräldrarna. Vi intervjuade varje förälder enskilt. Nästa intervju som ägde rum på Familjepunkten i Höganäs gjordes med tre anställda inom socialförvaltningen, varav en är socionom och kursansvarig för Incredible Years (De otroliga åren), en är familjekonsult och håller i andra föräldrakurser och ytterligare en är socionom, som för övrigt var den enda mannen vi intervjuade, som jobbar med familjer på olika sätt. Alla tre intervjuades samtidigt. Vårt tredje intervjutillfälle var på Gläntan i Höganäs där vi genomförde en intervju med två kursansvariga för Active parenting (Aktivt föräldraskap), en är förskolelärare och en är fritidspedagog. Vi intervjuade

båda samtidigt. Vid fjärde och sista intervjutillfället genomförde vi intervjuer med tre föräldrar på Gläntan som deltog i föräldrakurserna eller gick på öppna förskolan. Vi tog god tid på oss vid varje intervjutillfälle och ställde följdfrågor när det passade och gav utrymme för de intervjuade personerna att utveckla sina svar och även göra utvikningar. Varje intervju tog olika lång tid. Intervjuerna med föräldrarna tog allt ifrån tjugo minuter till en och en halv timme. Gruppintervjuerna med de kursansvariga tog längre tid, upp till två timmar.

2.6 Analys och transkribering av intervjuer

Analysen av vårt insamlade material har gått till så att vi har utgått från vad Holme och Solvang kallar en helhetsanalys (s 141). Helhetsanalysen är indelad i tre faser: a) *val av tema eller problemområde*. Där valde vi ut fyra områden som vi tyckte var de som i huvudsak utgjorde grunden i vår undersökning, b) *formulerade frågeställningar* som vi ville arbeta med fortsättningsvis och det gjorde vi genom att konkretisera de problemområden vi valt ut. Detta ledde till våra underrubriker, c) *en systemisk analys* av intervjuerna utifrån de frågor vi ställt upp. Vi läste då igenom alla intervjusvaren och metodiskt analyserade de delar som var relevanta för de problemområden vi valt ut. Vi strök under viktiga påståenden och noterade på vilka sidor vi kunde hitta det som var relevant för våra problemområden. Att analysera är som Holme och Solvang säger som att lägga ett pussel (s 142).

För att få en så bred analys som möjligt av vårt material valde vi, trots att det är tidsödande, att transkribera alla intervjuer i sin helhet. Vi var angelägna om att få fram alla nyanser och ville inte riskera att missa något väsentligt.

2.7 Etiska överväganden

Respekt för medmänniskor är en grundläggande utgångspunkt för all form av forskning (Holme & Solvang, s 32). Vid intervjutillfällena frågade vi alltid om det gick bra att vi spelade in intervjuerna. Vi informerade också om vad vi skulle använda materialet till. Ingen av de vi intervjuat har haft något emot att bli inspelade och ingen har heller önskat att vara anonym.

3. Teoretiska perspektiv och begrepp

Vi kommer i detta kapitel att presentera de författare som ligger till grund för de teorier och begrepp vi använt oss av i uppsatsen.

Anthony Giddens är chef för London School of Economics och författare till mer än trettio böcker. Han menar i sin bok *En skenande värld* (2003) att av alla förändringar som pågår i världen är de mest betydelsefulla de som rör vårt privatliv. Det pågår enligt Giddens en global revolution när det gäller hur vi ser på oss själva och hur vi knyter band och kontakter med andra. Äktenskapet och familjen har förvandlats till institutioner. I den traditionella familjen var det gifta paret bara en del av familjesystemet och relationen till barnen och andra släktingar var lika viktiga. Däremot är det idag det gifta eller ogifta paret som är själva kärnan i familjen. Paret blev familjelivets centrum i takt med att familjens ekonomi reducerades, samtidigt som kärlek och sexuell attraktion blev grund för äktenskapet. Paret är en enhet som upprättats genom emotionell kommunikation eller förtrolighet. Äktenskapet i det förflutna var aldrig grundat på förtrolighet men för paret idag är det en förutsättning. Detta är enligt Giddens en oerhörd förvandling och ”parbildning” och ”parupplösning” ger en betydligt bättre bild av dagens moderna privatliv än ”äktenskap och familj”.

Giddens teori om *Det rena förhållandet* som vi finner i boken, handlar om ett förhållande byggt på en emotionell kommunikation, och där själva behållningen av en sådan kommunikation är det främsta skälet till att relationen kvarstår. Detta är enligt Giddens en abstrakt ide som kan hjälpa oss att förstå de förändringar som håller på att ske i världen. Tre områden tenderar att närma sig denna modell och det är sexuella kärleksförhållanden, förhållanden mellan föräldrar och barn och vänskapsförhållanden. Enligt Giddens är barnalstring idag i långt högre grad än tidigare ett medvetet beslut som styrs av psykologiska och känslomässiga behov: ”Den oro vi känner över hur skilsmässor påverkar barn, liksom över förekomsten över alla faderslösa familjer, måste betraktas mot bakgrund av våra betydligt högre krav på hur barn ska tas hand om och skyddas” (s 68). Vi har valt Giddens teori *Det rena förhållandet* för att den kan hjälpa till att förstå problemen föräldrar har i sitt föräldraskap i dagens samhälle.

Bengt Grandelius är legitimerad psykolog och har lång erfarenhet av socialt behandlingsarbete med barn och ungdomar. Han är en flitig föreläsare och har skrivit boken

Att sätta gränser – ett villkor för växande (2003). Grandelius beklagar att det är många av oss föräldrar som tycker det är genant att inte veta hur man ska förhålla sig till sina barn. Frågor av det här slaget förtjänar mer offentlig uppmärksamhet för de speglar en vilshenhet där samhällsutvecklingen i högsta grad bidragit till den enskilde förälderns förvirring och känsla av misslyckande. Grandelius menar vidare att vuxna känner sig osäkra och rotlösa och distanserar sig från den värld barnen lever i. Det är då lätt att emellanåt bete sig eftergivet och ändra regler så att de passar barnens krav och att det blir mindre tid för lyhördhet och tillmötesgående. En viktig uppgift vi som föräldrar har framför oss är att ”söka *etablera en sund och naturlig auktoritet där vi också räknar med oss själva, inte på det självupptagna sättet, utan som viktiga vägledare för barnen. Vi behöver vuxna som tar ansvar för den betydelse vuxenrollen har i barns liv*”(s 34).

Carl Hamilton är författare, ekonom, programledare och föreläsare för kärnfamiljen. I boken *Det infantila samhället* (2004) hävdar Hamilton att föräldrar av idag koncentrerar sig på karriären och att barnen får ägna sig åt fritidsaktiviteter eller sätts framför teven och blir matade med dokusåpor. ”Föräldrar måste ta ansvar för sina barn och våga sätta gränser”, säger Hamilton och oroar sig för skilsmässorna, eftersom de får barnen att må dåligt. Han vill att barn ska vara barn och att vuxna ska vara vuxna, annars riskerar demokratin att urholkas. Hamilton framför en teori om att barndomen har konstruerats genom tiderna, men människor måste uppnå en viss social och biologisk mognad innan de kan bearbeta saker och ålder är alltså inte en social konstruktion.

Hamilton talar också om den försvunna barndomen och jämför med sin egen barndom på 60-talet när föräldrar inte var skilda och mammorna var hemma på dagarna när man kom hem från skolan. På den tiden då det knappt fanns någon reklam som riktade sig till barn och fram till 1968 fanns det bara en tv-kanal. Han talar om farhågorna man levde med förr, det värsta som skulle kunna hända var att barnen ramlade och bröt benet eller blev påkörda av en bil. Idag är farhågorna fler och oron större då någon kan ha blivit mördad eller våldtagen. Vi lever i en annan tid och han säger att ett skäl till att det är annorlunda är för att de vuxna är annorlunda. Den knivskarpa gräns som förr fanns mellan vuxna och barns kunskap finns inte längre. Dagens barn är välinformerade och de vuxna som försöker dölja vad som pågår försöker upprätthålla en gräns som ingen längre bryr sig om. Det är stora sociala förändringar som berör barn och de får erfarenheter som tidigare barn aldrig kunde ha en aning om. En annan sak som Hamilton tar upp är att barn inte längre i första hand är medborgare utan de är

konsumenter, ungarna vet vad dom vill ha. Detta kan illustreras av ett samtal som Hamilton hade med en person som arbetat på ett skivbolag och de kom fram till att i stort sätt alla mellan fyra och arton år hade samma musiksmak och att den traditionella barnmusiken är utrotad.

Bengt Hougaard är en dansk psykolog som är mest känd för att ha myntat begreppet ”curlingföräldrar”. Begreppet beskriver engagerade föräldrar som är beredda att göra nästan vad som helst för att deras barn ska ha det så bra som möjligt. Om det uppstår hinder eller problem i barnens väg är föräldrarna genast där och försöker sopa undan dem. Han vänder sig mot en sådan relation till barnen och menar att de måste uppfostras. Uppfostran enligt Hougaard (2004) innebär att vi som föräldrar försöker påverka och prägla våra barn till vissa synsätt och ett acceptabelt beteende, samtidigt som vi försöker få dem att ta avstånd från beteenden vi anser oacceptabla. Uppfostran innebär också att ge våra barn kärlek och tillit till sig själva, samtidigt som vi respekterar dem för vilka de är (s 25). Problemet vi står inför idag, enligt Hougaard, är hur vi ska återupprätta den ömsesidiga respekten mellan barn och vuxna (s 44).

Det finns de som är kritiska till begreppet curlingföräldrar och en av dem är Sonia Sherefay (http://www.mentorsverige.org/templates/News/news_item__2297.asp). Föräldraskapets stora frågor ligger henne varmt om hjärtat och hon tycker att uttrycket curlingföräldrar har en negativ klang och menar att föräldrar inte mår bra av att belastas med stämplor: ”*Alla föräldrar älskar sina barn och vill dem det bästa.*” Den mest framträdande gemensamma känslan bland föräldrar är enligt Sherefay en förvirring inför föräldraskapet. Det har skett en förändring från ett auktoritärt föräldraskap till ett där barnet förväntas vara delaktigt och säga sin mening. Sherefay menar också att föräldrar måste få göra misstag och lära av dem och som förälder måste vi få känna att vi duger och det gör vi inte genom att generalisera och säga att en ”sån” eller en ”sån” förälder. ”*Det är viktigt att vi fortsätter att ta ansvar som föräldrar för våra barn. Som förälder är det viktigt att fokusera på barnets uppväxt och ta sig tid att prata med sitt barn och på så vis skapa en trygghet i dialogen som i sin tur är en hjälp i barnets uppväxt och utveckling.*” avslutar Sherefay.

Hougaard har förståelse för föräldraskapets dilemman men vill ändå poängtera att föräldrar har ett ansvar gentemot barnet och tycker att det är så lätt att ha moraliska aspekter på det här

med curlingföräldrar. Han tycker inte att man kan anklaga föräldrar för att vara kärleksfulla och engagerade, även om det inte får gå till det extrema så att barnen blir kaptener i familjen.

Jesper Juul är familjeterapeut och författare. Han är av dem som ställer sig kritisk till begreppet curlingföräldrar. Juul hävdar att samspelet mellan barn och vuxna ska vara jämlikt och förklarar att vi vuxna ska lita på barnen och lyssna på dem, men om man tillfredsställer barnens alla lustar går de med stor sannolikhet miste om det som de mest behöver: närbild med de ansvariga vuxna. Juul fortsätter:

”I många moderna barnfamiljer har föräldrarna dåligt samvete för att de säger ett stort ’ja’ till sig själva och investerar många timmar och mycket energi i arbete, utbildning och karriär. Då är det frestande att säga ja till barnen lite oftare än vad man menar. Men ju mindre tid föräldrarna har med barnen desto viktigare är det att vara autentisk när man väl är tillsammans och tydligt visa var ens personliga gränser går. Samtidigt måste man respektera barnets gränser. Det ska vara ett jämlikt samspel”
(http://www.svd.se/dynamiskt/idag/did_6768979.asp)

Margareta Bäck-Wiklund är professor i socialt arbete med inriktning på familjepolitik vid Göteborgs universitet, den enda i Sverige. **Birgitta Bergsten** är fil. Dr i socialt arbete och högskolelektor vid vårdhögskola i Göteborg. Tillsammans har de skrivit boken *Det moderna föräldraskapet: en studie av familj och kön i förändring* (1997). De talar i sin bok om den moderna föräldern och dennes lott att ständigt reflektera över sig själv. Vi lever i en trend mot ökad individualitet och autonomi. Det skapas bilder och förebilder som utmanar det invanda och välbekanta och detta skapas genom media och olika kulturella uttryck. De menar att då vardagen inte längre är förutsägbar blir vi osäkra och ambivalenta inför olika tänkbara framtider. Vi tvingas att reflektera och lära oss att hantera vardagslivets osäkerheter. De säger också att då vårt vardagstänkande innehåller en blandning av expert och vardagskunskaper och i takt med att vardagen förvetenskapligas får vi också en rik ström av ny kunskap. Men denna nya kunskap betyder inte att vi blir säkrare på att vi handlar rätt eller känner oss tryggare.

De tar också upp rollmodellerna som idag får otydligare gränser mellan manligt och kvinnligt liksom gränserna mellan moderskap och faderskap. I sin undersökning har de kommit fram till att kvinnor och mäns livsplaner inte skiljer sig nämnvärt, båda könen ser familjen och

särskilt barnen som det centrala i deras livsplan. En del skillnader som de ser är sättet de ser på framtiden. För kvinnorna är det barnen som är utgångspunkten för både nutid och framtid. Männerna kan däremot skymta något konkret ”bortom barnen”. I övergripande ansvarsområden som det ekonomiska ansvaret och omsorgsansvaret förekom en fördelning där männen upplevde huvudansvaret för familjens ekonomiska överlevnad, även om både männen och kvinnorna upplevde sig som lönearbetande, och kvinnorna upplevde sig ha huvudansvaret för hemarbetet och omsorgen om barnen. Vidare har ingen av männen i deras undersökning tagit ut föräldraledighet vilket kan bero på att det sparar tid och möda samt på de löneskillnader som fortfarande råder mellan män och kvinnor. Den traditionella uppdelningen skulle således vara den mest ekonomiska. En annan teori är att det är ett modernitetsdrag, en reaktion mot samhällets snabba utveckling.

I undersökningen kommer de också fram till att yrkeslivet inkräktar på modersidealet. Det framgick att de flesta kvinnor väljer både lönearbete och familj. Ambivalensen mellan moderskap och yrkesliv uppstår när kvinnoidealet, det traditionella moders-, husmors- och hustruidealet möter de moderna yrkeskvinno- och jämställdhetsidealen och det skapar stress. Männerna upplever också stress men det ligger mer i att de inte får tid till egna fritidsaktiviteter, något som kvinnorna inte nämner i deras undersökning.

Margareta Hydén och **Lars-Christer Hydén** (2002) har skrivit boken *Samtal om den nya familjen*. Margareta är docent i socialt arbete vid Stockholms universitet och Lars-Christer är professor vid tema kommunikation, Linköpings universitet. De talar mycket om de nya familjekonstellationerna som blivit allt vanligare de senaste åren och behovet av att kunna kommunicera. Ett karaktäristiskt drag för den moderna, nutida familjen är att den inte längre är en familjeform, utan flera. De tre vanligaste beskrivningarna av flera möjliga relationer mellan föräldraskap och familjeskap är *traditionell kärnfamilj* där föräldrar som är sammanboende i sitt gemensamma förhållande, *ensamstående familj* där ensamstående föräldrar bor tillsammans med barnen och *ombildade familjer* där en förälder är sammanboende med en ny partner och sina barn. Det ställs stora krav på föräldrarna för att kunna hantera denna nya typ av föräldraskap. De måste framförallt vara skickliga i att kommunicera och förhandla med varandra: ”*De kommunikativa och reflexiva kompetenserna ställs i förgrunden. För att föräldraskapet skall kunna förenas med andra, likaså reflexiva familjeprojekt är det nödvändigt att föräldrarna kan kommunicera och framförallt samtala med varandra*” (s 247).

Hydén och Hydén diskuterar också frågan: Vad är en bra förälder? Vad de menar är att det alltid finns ett osäkerhetsmoment i alla moraliska överväganden och det är svårt att avgöra vad som är ”rätt” och ”fel”. Det föräldrar har att brottas med är att hitta ”rätt” balans mellan barnens behov och de egna behoven och människor som vill ta ett moraliskt ansvar i ”förhandlingsfamiljens tid” hänvisas till att själva reflektera över de olika handlingsval som står till buds och konsekvenserna som dessa får. De påpekar också att det i ett modernt samhälle där föräldraskapet individualiseras blir nödvändigt med någon form av institutionellt stöd till föräldrar som har svårt att själv eller tillsammans utforma sitt gemensamma föräldraskap. Samarbetssamtal, vilket är samtal mellan socialarbetare och separerade föräldrar, får därför en viktig samhällelig funktion att fylla.

4. Resultatredovisning och analys

4.1 Upplevelse av föräldraskap

Fokus i vår undersökning är föräldraskapet i nutid och föräldrarna vi intervjuat har fått beskriva för oss hur de upplever sitt föräldraskap med alla dess svårigheter. Naturligtvis överväger glädjeämnen i de flesta fall när det gäller föräldraskap, men vi har lagt fokus på de svårigheter som kan uppstå i vår moderna tidsepok.

4.1.1 Svårigheter

Vi frågade föräldrarna hur de upplever sitt föräldraskap och vad de tycker är svårt med att vara förälder i dagens samhälle. Samtliga föräldrar uppger att de trivs med sitt föräldraskap men att det även finns en hel del svårigheter. Carina tycker inte att det är svårt att vara förälder: *”Nej, jag tycker inte det är svårt. Mina pojkar är hemmapojkar och håller mycket på med våra djur. Det svåraste är det jag inte kan påverka själv, t ex skolan.”* Bia tycker att det är svårt att vara förälder för det är många beslut som ska tas och det är svårt att veta om man gör rätt.

”Det svåraste för mig är att dels vara rättvis mot sina barn, att behandla alla tre likadant, eller rättvist blir det ju aldrig men så att man inte är orättvis och så men det jag har svårast för är att släppa taget, att låta dem göra saker själv för jag är så rädd att de ska bli bortrövade påvägen”

Även Helena tycker att det är svårt för det krävs en del med alla bråk och diskussioner. Det svåraste tycker Helena är hur man ska göra när man kommer i situationer man känner att man inte vet hur man ska hantera, hur man ska veta vad som är bäst för barnet, varför barnet reagerar som det gör och hur man tar sig ur det här. Helena N upplever föräldraskapet som svårt ibland för det är ju ett livslångt orosmoment, och det som är svårast för henne är när man har bråtom och ska passa tider: *”Man vill inte stressa sitt barn men gör det ändå När hon äter frukost, hon äter i slow motion liksom, såkan man bli fullkomligt galen och vi har inte tid med en timmes ätande påmorgonen.”* Malin tycker i det stora hela att det är intressant och roligt att vara förälder, men det är en prövning för det är ju alltid lite konflikter och det är svårt när barnet som är fem år ska försöka styra. Malin känner att hon vill bli en viktig person för sina barn och att de ska känna trygghet hemma. Anita tycker det är svårt när det gäller tonåringarna och deras humörsvängningar och att veta hur mycket man ska lägga sig i. Annars är det tiden och rättviseaspekten som Anita upplever som svårast med föräldraskapet.

När vi frågade kursledarna om vad de upplevde som det svåraste med att vara förälder idag svarade Tina och Britt-Marie på Gläntan att problem med mat tycks vara ett stort bekymmer, att barnen inte äter ordentligt. Klädproblem är också vanligt, att barnen inte vill klä på sig och att de ska få välja kläder själva. Två vanliga problem är också läggdags och lämning och hämtning på dagis. Ont om tid upplever Tina och Britt-Marie att de flesta föräldrar har dåligt samvete för.

Personalen på Familjepunkten tycker att de vanligaste problemen föräldrar brottas med nuförtiden är att barnen inte lyder, att det är svårt att få dem i säng och att det är svårt för föräldrarna att sätta gränser. *”Föräldrar av idag är rädda att sätta gränser, de är rädda för att göra sina barn illa och det är alltid tvärtom, för alla barn är ute efter gränser, de testar gränser, de testar och testar och testar men föräldrarna är rädda”*, säger Gaby. Hon tycker att barnen idag får bestämma för mycket och de klarar inte av det utan det är vi vuxna som ska göra det. Självklart ska barnen få bestämma ibland men de får inte ha huvudansvaret för viktiga frågor. Britt-Marie säger:

”Det handlar om vuxen, förälder dåtar jag den rollen och det innebär en trygghet för barn. Barnet ska få vara barn och ta de beslut som passar barnets ålder och det är väl det som många föräldrar som vi fått kontakt med har problem med, att våga vara förälder och att våga vara vuxen och våga ta de besluten som hör till vuxenrollen, och vi kan ju se barn som

får ta alldeles för mycket ansvar och beslut själva och det orkar inte barn med och då blir man otrygg och vet inte vad man kan förvänta sig av omgivningen. Föräldrar är rädda att förlora sina barn och att de (barnen) ska skita i dem”.

Det svåraste med att vara förälder är alltså enligt respondenterna att vara rättvis, lösa konflikter och att få tiden att räcka till och enligt informanterna att sätta gränser och få barnen att äta, klä på sig, lägga sig och bli lämnade och hämtade på dagis. Att allt fler upplever sig ha ont om tid verkar utmärkande för den moderna tiden vi lever i. Carl Hamilton (2004) presenterar en undersökning som Bris har gjort om barns förtroende för sina föräldrar och andra vuxna. Slutsatsen av undersökningen är att de vuxnas närvaro speglar en avgörande roll för barnens välbefinnande och kvantiteten är avgörande för kvaliteten. Föräldrar som vill göra karriär dövar sitt samvete med att prata om en liten men kvantitativ tid tillsammans men då har de dålig insikt i verkligheten. Vart tredje barn uppfattar vuxna som stressade, vart femte barn tycker att vuxna är orättvisa och fyra av tio barn vill ha mer tid med sina föräldrar. Bland sjuåringarna är det åtta av tio som vill ha mer tid med sina föräldrar (s 91, 92). Stressade föräldrar resonerar Bäck- Wiklund och Bergsten (1997) om och menar att tidspress och stress innebär att barnens behov inte kan mötas på ett adekvat sätt och att deras trygghet hotas (s 138). Kvinnor som Bäck-Wiklund och Bergsten intervjuat har en dröm om att vara en kombination av ”den bullbakande, goda hemmamamman” som finns till hands och räcker till för allas behov och den jämställda yrkeskvinnan, som också ser till sina egna behov. När den kombinationen inte lyckas uppstår stress menar de (s 142).

När det gäller det stora problemet om att sätta gränser tycker Hamilton (2004) att det är bra att sätta gränser men tomrummet innanför gränserna måste också fyllas: *”Vi måste skapa en lugn och skyddad hamn för barnen om vi vill kunna återupprätta barndomen. Man måste slå en ring runt barnet och skydda det, ge det lugn som krävs för att växa upp till en mogen vuxen”* (s 268).

Osäkerheten respondenterna kunde känna i sitt föräldraskap kan förstås med hjälp av Bengt Grandelius (1997) som hävdar att många föräldrar är osäkra på hur de bäst ska förhålla sig till sina barn och hur de ska sätta gränser utan att kränka eller hämma barnet (s 11). Många vuxna är förvirrade i vuxenrollen inför sina barn (s 13). Grandelius har undersökt föräldrars förmåga att sätta gränser för sina barn och betydelsen av detta och precis som Gaby och Britt-Marie på

Familjepunkten säger att barn efterlyser gränser och att den vuxne är en trygghet för barnet om den beter sig som en vuxen säger Grandelius att:

”Barn behöver oss vuxna. De ropar efter oss, kan till och med förakta oss när vi inte tillmäter oss den betydelse vi faktiskt har, och älskar oss när vi vågar göra oss tillgängliga som deras stöd utan att försaka och glömma bort oss själva. Det är tryggt att ha tillgång till oss som vågar säga ifrån om det går fel, vågar gripa in och ta oss an, bryr oss om att vägleda och ge stöd (s 13)”.

4.1.2 Hantering av svårigheter

På frågan om hur föräldrarna hanterat svårigheterna svarade Malin att man måste sätta en gräns men att hon (dottern) kan få välja mellan två saker så att man får styr på det och det tycker Malin funkar jättebra. Malin har vissa gränser och är strängare ibland för att få ordning och reda och struktur. Helena N räknar till tio när hon ska försöka få på barnen kläder. Hon har vissa regler men inga jättespeciella regler. Dottern får veckopeng om hon städar sitt rum och hon får vara med och göra val inom vissa ramar. Helena och hennes dotter står och skriker på varandra ibland när det inte hjälper att ta henne i famnen. *”Det är jobbigt när man är mitt i det, men förr eller senare blir allt bra igen.”* Carina använder sunt förnuft som ett viktigt redskap i sin uppfostran av barnen och lär dem vad som är rätt och fel och att vara artig och hälsa. Bia är rätt så konsekvent i sin uppfostran, har hon sagt en sak så gäller det. Hon har inte så mycket regler utan det varierar med ålder och mognad på barnen och vad som är modernt. Anita är rätt så tydlig mot barnen med vad hon menar. Hon ger barnen rätt så stor frihet och tror att barnen fixar det mesta bara man ger dem förtroendet och ansvaret för det. Det hon tänker mycket på är språket när hon pratar med barnen och accepterar inte att tonåringarna pratar med varandra på ett otrevligt sätt.

En bra förälder är enligt Britt-Marie på Gläntan en förälder som ger sina barn tid, kvalitetstid, och är tillsammans med sina barn och inte bara skjutsar dem till alla möjliga och omöjliga ställen utan att familjen är viktig. Familjen ska man alltid kunna återkomma till och det är där man ska känna sig trygg, glad, ledsen och kunna ta upp sina bekymmer. Man ska också enligt Britt-Marie och Tina på Gläntan sätta gränser, hjälpa barnen och ge struktur i deras uppväxt, men för den skull inte ta över, utan ge barnen ansvar och de ska få vara med och vara delaktiga i familjen. Gaby på Familjepunkten tycker att en bra förälder är en som hela tiden

ifrågasätter och funderar på sitt föräldraskap. En förälder ska kunna erkänna att de gjort fel och säga förlåt. Rene håller med, men menar att man som förälder inte hela tiden ska vara osäker men man ska ha en viss tveksamhet.

Det verkar inte vara några större svårigheter för någon av föräldrarna vi pratat med att hantera problemen de stöter på i sitt föräldraskap, utan de hittar för det mesta lösningar på hur de ska göra. Bengt Grandelius bekräftar detta: *"De allra flesta föräldrar vill sina barns väl och de känner också på sig, ofta med hjälp av vad de själva erfarit, vad som är bäst för barnet just då"*. Han påpekar också att alla föräldrar inte har denna trygghet och stöd inom sig (s 115). Gaby och Rene på Familjepunkten som tycker att en förälder ska ha en viss tveksamhet inför sitt föräldraskap är inne på samma linje som Grandelius när han hävdar att: *"Jag känner gott hopp om föräldrar som ställer frågor kring hur de ska hantera sina barn. Det är en sorts garanti för att de är öppna för att de kan göra fel (s 53)."*

Enligt vad Hougaard (2004) erfar är det svåraste med att vara förälder att vara konsekvent; att stå fast vid sina principer i uppfostran och att kunna stå fast vid ett nej (s 81).

Alla våra respondenter och informanter betonade vikten av att kunna sätta gränser och att vara så konsekvent man kan mot sina barn.

4.2 Förändrade förutsättningar

Upplevelsen av sig själv som förälder är relativ och något i högsta grad individuellt. Även föräldraskapet är dynamiskt och föränderligt och upplevelserna varierar väldigt över tid. Föräldraskapet påverkas dessutom av hur familjesituationen ser ut, vilka som ingår i familjen, hur nätverket kring familjen ser ut och hur situationen utanför familjen ser ut, med t ex arbete. Det är skillnad på att få sitt första barn jämfört med att få sitt tredje, att vara småbarnsförälder eller tonårsförälder. I takt med samhällets förändringar har föräldraskapet också förändrats och fått andra formuleringsuttryck. (Lindström, 1997 s 39-40)

4.2.1 Familj och föräldraskap

”Familj” är ett begrepp som kan innefatta allt från en förälder med ett barn till en hel stor släktkrets och har inte någon entydig innebörd vare sig i Sverige eller i andra länder. När vi talar om familj så tänker vi oftast på kärnfamiljen, även om kärnfamiljen inte är lika dominerande som för några decennier sedan (Bäck- Wiklund och Bergsten, 1997, s 13).

Även om familjen hålls ihop av känslomässiga band så är familjen mer löst sammansatt idag och varje individ inom familjen har sin egen privata sfär och sina egna intressen (Lindström 1997, s 89).

Att bli förälder kan beskrivas som ett individuellt projekt men det är också nödvändigt att andra människor erkänner och tillstår denna individualitet. Det grundläggande är det ömsesidiga erkännandet föräldrar emellan och i Sverige sker detta formellt antingen genom giftermål eller genom en faderskapsbekräftelse. Föräldraskapet är också i grunden ett gemensamt projekt därför att föräldrarna är förälder i relation till en annan. Moderskapet och faderskapets utformande är beroende av dem själva men också av den andre föräldern och barnet (Hydén och Hydén, 2002),

4.2.2 Familj och föräldraskap på 2000-talet

Familjeliv och föräldraskap förändras ideligen och i dagens Sverige är det många kvinnor och män, gifta och sambor som går skilda vägar (Bäck- Wiklund och Bergsten, 1997, s.13). Det moderna föräldraskapet innebär utforskning av nya alternativ och ständig förhandling för att forma fungerande familjeregler och den traditionalism som finns är i några fall en traditionalism på modernitetens villkor (ibid, s192). Minst en fjärdedel av dagens svenskfödda sjuuttonåringar har under sin uppväxt varit med om att föräldrarna har separerat. För bara 15-25 år sedan uppskattades andelen till 15 % och går vi tillbaka till 1920 och -30 talet så handlade det om knappt 1 % (Hydén och Hydén, 2002, s.27). Uppenbart är att föräldraskapet och föräldrarollen inte längre är så självklara och att föräldrar inte utgör en homogen skara. Beteckningen förälder kan inrymma ensamstående föräldrar, styvföräldrar, fosterförälder, särboföräldrar, föräldrar som lever med sitt barn varannan vecka, adoptivföräldrar eller det numera hett debatterade ämnet: homosexuellas rätt till föräldraskap. Ibland är föräldrar gifta eller sammanboende på samma adress som sitt barn, men familjer och barn har nu för tiden blivit alltmer rörliga (<http://www.enigma.se/mellanrummet/nr3-2000/3-00-7.htm>).

År 2000 var det omkring 51 000 barn som berördes av en separation mellan föräldrarna. Det som dessa barn och föräldrar står inför är avslut av kärnfamiljen och en ombildning till vad man med Giddens begrepp parbildning kan kalla "efter- kärnfamilj". Det är föräldrarnas parrelationer som är den sammanbindande länken och föräldraskapet rekonstrueras utifrån det. De är föräldrar till sina barn fast i en annan form än den ursprungliga kärnfamiljen (Hydén och Hydén 2002. s 27).

Under de senaste decennierna har förändringar inom arbete och familj varit stora. Idag lever människor på många sätt helt andra liv än vad man gjorde för bara några årtionden sen. En allmän erfarenhet är också att mångfalden och möjligheterna i livsval och livsbanor har ökat, medan varaktigheten i åtminstone familjelivet har minskat. Ramarna för människors handlande har vidgats vilket dom flesta upplever som positivt men dessa förändringar kan också innebära en minskad trygghet och stress för individen. Individen får större frihet att agera men det betyder också att individen tvingas till att ständigt behöva välja. Det är inte som förr då det till större del fanns traditioner och förväntningar att luta sig mot (Bygren, Gähler och Neramo 2004, s 51).

Johan Sievers skriver angående förändrade förutsättningar för föräldrar i Östgöta Correspondenten (2004-10-25) att han tror att det har blivit svårare att vara förälder. Man behöver bara gå ett par generationer tillbaka för att se hur mycket det har förändrats. Då ansåg inte föräldrarna att de hade någon avgörande betydelse för barnens utveckling. Föräldrarna var inte lika slitna som idag och hade nog inte lika dåligt samvete så ofta. De var inte heller så stressade och de hade massor av fri tid. Många föräldrar upplever idag att de står inför en enorm uppgift när ett barn föds. Sievers fortsätter med att hävda att redan under de tidiga skolåren har barnen fullbokade scheman. Vi bryr oss och vill så väl men risken är att barnen blir ett projekt bland andra livsprojekt för vi vill ju så mycket i livet. Men det går överstyr när båda föräldrarna jobbar och hinner inte och orkar inte och så kommer skuld känslorna som är en stark drivkraft i modernt föräldraskap. Men självklart finns det massor av kloka föräldrar som lyckas förena det bästa av gamla och nya tiders syn på barn och som inte tar på sig skuld för att de inte hinner med allting, avslutar Sievers.

Att få barn innebär att livet förändras. När man blir förälder innebär det att man måste skapa utrymme för ytterligare en person, man blir tre. Det behövs ett inre psykologiskt utrymme där

det måste finnas möjlighet att ta emot, lära känna och förstå den nya familjemedlemmen. För att kunna göra det behövs det tid, något som många föräldrar upplever som en bristvara.

”Vilken beredskap och ork finns hos föräldrar att göra denna både inre och yttre förändring för att få den tid och den struktur som behövs för barnets bästa? Hur klarar föräldrar den frustration det innebär att inte få tillfredsställa sina egna behov utan tvingas stå tillbaka och inte få som man själv vill?” (<http://www.enigma.se/mellanrummet/nr3-2000/3-00-42.htm>)

4.2.3 Generationsskillnader

Familjebilden har förändrats och även hela samhället sedan våra respondenter var barn. Det har skett en snabb förändring och många känner sig otrygga och osäkra idag när det handlar om barnuppfostran. Dagens föräldrar är vana från sin uppväxt att mammorna ofta var hemmafruar och dagis var inte så vanligt förekommande som det är idag. *”Det är en tuffare värld överhuvudtaget nu, man tänker på det när barnen är så pass stora att de ska gå ut själva, man drar sig mer för det, man tänker mer på det givetvis än när man var yngre, det tycker jag nog”*, säger Malin. Hon tycker det var skönt när hon själv var yngre och hade sin mamma hemma när hon kom hem från skolan. *”Det var en trygghet. Som förälder idag måste man börja jobba tidigare för ekonomins skull.”* Även Bia upplever att när hon växte upp var det många mammor som var hemmafruar och det var inte så vanligt med dagis och fritids. Familjen såg annorlunda ut och idag är det så många förhållanden som spricker, menar Bia. Helena tycker att respekten för vuxna inte alls finns som den fanns förr: *”Vår generation gjorde som vi blev tillsagda på ett annat sätt, då pappa sa till att nu är det så här och då var det så”* Anita tycker att man var friare på den tiden när hon själv var ung: *”Man fick ta sig dit man skulle och det fanns inga mobiltelefoner, man bestämde en tid och den var, det var cykel och kollektivt.”* Anita upplever att det är tuffare klimat nu och mera rått med misshandel och gruppvåldtäkter. Hon tycker även att man klarade skolan bättre förr och fick ingen hjälp med läxor hemma.

Britt-Marie på Familjepunkten är inne på Anitas linje om att förr behövde inte föräldrar hjälpa till med barnens läxor: *”När jag växte upp så var det inga krav på att mina föräldrar skulle läsa läxor med mig och när mina barn var små var det inget krav på att man skulle skriva under si och så men idag så är det det.* Gaby konstaterar att familjen inte ser ut som förr när det fanns en mormor och morfar eller farmor och farfar men nu jobbar även de.

Britt-Marie på Gläntan tycker att man kanske inte direkt hade mer tid med barnen förr men samhället har blivit så pass uppskruvat så det är annorlunda idag och man ska utnyttja tiden genom att göra en massa. Hon tror ändå att föräldrar nu mer än förr i världen bryr sig om sina barn.

Trots en viss åldersskillnad på respondenterna (29-41 år) har de ungefär samma upplevelser av hur snabbt samhället har förändrats sedan de själva var barn. Idag är det väldigt ovanligt med hemmafruar och barnens värld är mer otrygg. En av de intervjuade kvinnorna i Bäck-Wiklunds undersökning säger så här:

”När jag var liten så hade jag mormor som passade mig. Jag tyckte att jag hade det hemskt bra jämfört med mina klasskamrater som gick omkring med nyckel om halsen och ingen hemma när dom kom hem. Men när jag kom hem så var det någon hemma och så vill jag att mina barn ska ha det också. Jag vill vara hemma och skicka dem till skolan och jag vill vara hemma och ta emot dom. Det är min absoluta önskan. Sen om det går att genomföra är ju lite svårt att säga” (s 139).

Giddens (2003) menar, precis som våra respondenter och informanter, att vår syn på barnen och deras beskydd har förändrats radikalt under de senaste generationerna. I den traditionella familjen var barnen en ekonomisk tillgång medan de i dagens västvärld är en ekonomisk börda, fortsätter Giddens (s 68).

Juul (1999) menar att för bara en generation sedan var de flesta av våra värderingar inom barnuppfostran av moralisk eller religiös karaktär och föräldrar kände sig säkra på vad som var rätt eller fel. Sedan dess har vi lärt oss mycket mer om hur barn fungerar och mycket av det som våra mor- och farföräldrar trodde var bra för barn har visat sig vara fel (s 12).

”Moderna föräldrar står på många sätt inför en mycket komplicerad uppgift när de ska bestämma och fatta beslut å barnens vägnar. Det är viktigt att det är föräldrarna som bestämmer men det är också viktigt att deras beslut ger barnen så goda utvecklingsbetingelser som möjligt. Det betyder bland annat att föräldrar måste ge avkall på mycket av den makt de traditionellt haft, utan att för den skull ge upp ledningen. Det är en

oerhörd svår uppgift som mycket få föräldrar är rustade inför, och som man måste räkna med att lära sig tillsammans med barnen allteftersom de växer upp”(ibid, s 13).

Generellt upplever våra respondenter och informanter att världen var tryggare när de själva växte upp och många mammor var hemma när barnen kom hem från skolan. Om inte mamman var hemma var det många som hade tillgång till sina mor- och farföräldrar. Överlag tycker respondenterna och informanterna att det är ett tuffare klimat i dag för barn att växa upp i, och skolan sätter mycket högre krav på föräldrar idag än den gjorde på deras egna föräldrar.

4.2.4 Nutidens bekymmer

En företeelse som är kännetecknande för den tid vi lever i är som vi tidigare nämnt begreppet curlingföräldrar. Anita nämner begreppet i förbigående när vi intervjuar henne. Inte någon annan av våra respondenter har nämnt curlingföräldrar. Däremot kommenterar informanterna begreppet och Britt-Marie på Familjepunkten tycker att när man är curlingförälder så är det lätt att ge efter och göra som barnet tycker och eftersom man har så lite tid med sina barn vill man inte gärna gå i konflikt med dem.

Ett annat problem som kommit till i den moderna tiden är enligt Bia allt det här med reklam och det är stort tryck från kompisar med speciella kläder och dyra mopeder för att få vara med i gänget och passa in:

”Då är det jobbigaste att man måste säga nej till dem och försöka hålla det på en jämn balans och så tycker man lite synd om dem, det är klart att de ska ha som kompisar men man får tänka efter att man måste bli starkare på ett annat sätt och inte bara genom att ha allt som kompisar, det tycker jag är säkert en stor skillnad mot förr”.

Det som kännetecknar den nya tiden när det gäller föräldraskap är enligt Carina kort och gott att många föräldrar jobbar heltid och barnen har massor med aktiviteter. Helena N anser att ett nytt problem är att barnen får väldigt mycket information nu för tiden från alla håll och man måste hjälpa dem att gallra. En annan förändring jämfört med förr enligt Helena N är att det inte finns några kompisar hemma, alla är på dagis och det är lätt att man går miste om de spontana lekarna eftersom allt måste planeras i förväg.

Britt-Marie på Gläntan tycker att ett stort problem är ont om tid och hon tror att man pratar med sitt skolbarn ungefär 7 minuter per dag:

”Man ska göra så väldigt mycket, man lever i en speedad värld och barn har ju så otroligt mycket fritidsaktiviteter. Föräldrar blir vad vi kallar dörrmattor, dom kör dom hit och dom kör dom dit och barn får egentligen ta väldigt lite ansvar för sina egna aktiviteter. Föräldrarna säger oftast att de har dåligt samvete om de inte ’gör någonting’ och det är ju lite förfärligt egentligen. För barn mår väldigt bra av att bara vara. Man skapar det här med göra samhället att man ska göra så mycket, det blir till slut ett behov. Sen har man ju nästa generation som är lika mycket fixerade vid att göra.”

Tina håller med och tycker att föräldrarna dövar sitt dåliga samvete med fritidsaktiviteter långt ner i åldrarna och man kan inte bara vara tillsammans och kanske laga maten tillsammans men det räknas inte för då har man bara lagat mat. I brist på tid har man fritidsaktiviteter istället för att bara vara hemma.

Rene på Familjepunkten konstaterar att det är ett annat samhälle vi lever i nu och illustrerar detta med ett exempel:

”Jag pratade med ett litet barn som var åtta, nio år och de har det jättejobbigt med pojken och så och sen pratade vi om de jobbiga sakerna och sen när vi gjort det frågade han: Vad ska vi nu göra? Och då sa jag till honom att nu ska vi bara ha tråkigt du och jag och då trodde han att jag skojade med honom men jag sa: Jag skojar inte för du vet, du måste på något sätt klara av att ha tråkigt. Han blev helt (paus) vad ska vi göra ska vi göra det och det? Nej vi ska bara sitta och ha tråkigt nu”.

Detta var en pojke som hade massor av aktiviteter och var jättestimulerad för att föräldrarna inte orkade med honom och problemen runt honom och då var det lättare med någon aktivitet. Gaby menar att en viktig ingrediens i föräldrskapet är att bara skala potatis tillsammans eller bara sitta och titta på barnprogram tillsammans med barnet och inte bara sätta barnet framför TV:n när man kommer hem påkvällarna för då är det bäddat för konflikter.

Precis som Britt-Marie och Tina på Gläntan resonerar om att barnen idag har alldeles för mycket fritidsaktiviteter har Hamilton (2004) även sina funderingar angående detta:

”Barn idag leker mindre, istället har de fritidsaktiviteter. Aktiviteterna är ofta hårt planerade och dessutom organiserade – av vuxna. Många barn har bestämda tider för sin fotbollsträning, sin tennis eller sin ridning. Eller så går de på fritids efter skolan och målar, syr eller pysslar utan överinseende av någon vuxen. Barnen lär sig spela ett instrument under organiserade former. I centrala Stockholm påminner många barns övertecknade kalendrar om deras föräldrars. Fritiden är inplanerad timme för timme den ena veckan efter den andra. Det är den organisation den moderna familjen med tvåförvärvsarbetande kräver. Mamma och pappa ska vid sidan om arbete, inköp och städning, tvättning och reparationer hinna med att skjutsa och hämta. Ingen kan säga att dagens föräldrar inte bryr sig om sina barn” (s 61).

Britt-Marie pratar om att vi lever i en speedad värld, och Hamilton är av samma åsikt när han menar att dagens föräldrar älskar sina barn lika mycket som tidigare generationer, men dagens föräldrar vill så mycket:

”Föräldrarna ska hinna med en framgångsrik karriär, vi vill ha en stabil ekonomi baserad på tvålöner som skapar stort konsumtionsutrymme (bland annat för barnens skull), mamma och pappa ska vara lyckliga med varandra, inte bara över hela det gemensamma livet utan varje dag, föräldrarna ska resa och uppleva spännande saker, förkovra sig och fördjupa sina yrkeskunskaper och dessutom vara bra föräldrar. Barnen blir till ett av många tiotals projekt som skall hanteras och balanseras mot varandra. Det är infantilt att tro att man ska hinna med allt och göra allt och uppleva allt, utan att det går ut över barnen. Att vara förälder är inte ett åtagande över fem, tio år. Det är ett åtagande påminst tjugo år” (s 278).

Som vi kan se av intervjuvaren och de teoretiska perspektiv inom området vi använt oss av lever dagens barn och föräldrar ett stressigt liv och det verkar svårt för föräldrar att bara vara med sina barn. Föräldrar känner sig otillfredsställda om de inte har aktiviteter för sina barn hela tiden och har svårt för att se ett barn ha tråkigt. Bengt Grandelius anser att föräldrar är rädda för barnens rastlöshet och otålighet och är ständigt beredda att förse dem med förslag och många barn är idag vana vid att dygnet är fyllt med allehanda aktiviteter:

”Det är som om vi ibland med alla medel vill förskona barn från leda. Dessvärre avleder vi därmed barnens förmåga att själv hitta sin väg vidare, utan instruktioner från oss vuxna. Vi binder upp dem vid ett beroende av oss som deras ständige problemlösare. Sedan ondgör vi oss över att barnen är såoföretagsamma” (s 81, 82).

Grandelius använder ett gammalt ordspråk för att illustrera problemet som lyder: ledan är kreativitetens moder.

Bia som ondgör sig över hur all reklam påverkar våra barn är inne på samma linje som Hamilton när han hävdar att barn är inte längre i första hand är medborgare utan de är konsumenter som vet vad de vill ha (se kapitel 2).

4.3 Familjepolitik

Ända sedan 1950-talet har det gjorts SOU-utredningar om barnfamiljer (Malmberg & Sommestad, 2002). Utredningarna har gjorts under en period av stora samhällsförändringar, men alla utredningar pekar på att barnfamiljerna har svårt att få del av standardökningen i samma utsträckning som andra grupper. I utredningarna syns en prägling av tiden och en förändring av synen på barns behov och var barn och mödrar ska vara. På 1950-talet räknades mor- och farföräldrar som en resurs för ogifta mödrar och deras barn. Hemmets betydelse betonades för barnen och det sågs som mycket problematiskt att barn växte upp med bara en förälder. Utredningen *Familjestöd* från 1972 finner det bara undantagsvis motiverat att en förälder är hemma (s 94). Utredningarna pekar på att det är föräldrars arbete och förvärvsfrekvens som är avgörande för familjernas standard, och det har skett en kraftig ökning av kvinnors förvärvsfrekvens i allmänhet och inte minst småbarnsmödrarna arbetar idag utanför hemmet i en helt annan utsträckning än tidigare (s 95).

Samhället har förändrats lavinartat under de senaste 30 åren. Svenska kvinnor arbetar mest och längst av alla kvinnor i Europa. (<http://www.enigma.se/mellanrummet/nr3-2000/3-00-7.htm>). Så sent som under 1960-talet var den vanligaste familjeformen den traditionella kärnfamiljen där mannen var huvudförsörjare och familjeöverhuvud och kvinnan den som var ansvarig för hem och barn. Men dessa familjemönsters förutsättningar förändrades under början av 1970-talet. Förhållandet mellan könen förändrades och därigenom förutsättningarna för den traditionella kärnfamiljens genusordning (Hydén och Hydén, 2002, s 25).

Under 1960-talets industriella högkonjunktur blev det en stor efterfrågan på arbetskraft och här skedde en stor förändring som förde ut kvinnorna i lönearbete. Enförsörjarfamiljen ersattes med tvåförsörjarfamiljen och ansvarsfördelningen inom familjen gavs helt nya förutsättningar. Jämställdhetskraven ökade och papporna förväntades allt efterhand att delta på alla områden i familjelivets vardag (Plantin 2001 s.22) Visserligen hade kvinnor redan tidigare arbetat utanför hemmet men det var framförallt unga eller ogifta kvinnor, men under 60- och 70- talet sökte sig allt fler gifta kvinnor och kvinnor med barn ut på arbetsmarknaden (Lindström 1997 s.25).

Mellan 1970 och 1990 mer än halverades antalet kvinnor som var sysselsatta i hemmet, utanför arbetsmarknaden. Samtidigt förändrades normer och värderingar som omgärdade mäns och kvinnors arbetsmarknadsval. Normen på 50-talet var att en kvinna slutade arbeta när hon gifte sig och fick barn. Nu finns inte denna norm kvar utan den har ersatts med att både kvinnor och män ska bidra till hushållets försörjning (Bygren, Gähler och Neramo 2004. s 19-20).

Sedan 1997 har svenska män och kvinnor haft samma rätt till föräldraförsäkring och pappor kan vara hemma tio dagar när barnet är nyfött. Dessa dagar använder sju av tio män. Efter en omfattande politisk debatt infördes pappamånaden 1995 vilket innebär att en månad av den grundläggande föräldraförsäkringen måste tas ut av pappan annars fryser den inne (Bosse Parbring, <http://www.genus.gu.se/genus/bilaga01.htm>).

4.3.1 Pappaledighet

Familjepolitiken var ett ämne som alla intervjuade upplevde som väldigt vitt och omfattande. Det flesta kom att tänka på fördelningen av familjens föräldraledighet och diskussionen om kortare arbetstid.

På frågan om vad föräldrarna skulle vilja förändra gällande familjepolitiken så var deras spontana reaktioner pappaledigheten och arbetstider. När det handlade om pappaledigheten så var svaren blandade men alla var överens om att den skulle finnas, frågan var bara om det skulle vara tvingande eller inte för pappan att ta ut föräldraledighet.

Malin tycker att familjen ska få dagarna som en klump och sedan får föräldrarna själva välja hur de ska fördela dagarna. Carina tycker att idén med att tvinga pappan är tokig: *”Det ska inte bestämmas högre upp, det måste var och ens familj bestämma själv.”* Anita tror inte heller på att tvinga papporna att vara hemma, hon ser det mer som att pappornas tid kommer senare: *”Jag tror inte pappans tid kommer förrän de kommer upp i ett och ett halvt år. Det är ju mammigt det här första året är ju symbiosen med mamman”*.

Helena N var inne på en annan linje gällande mer pappaledighet: *”Jag tror inte det kommer att bli det förrän kvinnorna släpper in papporna.”* Därför ser hon att det behöver vara tvingande för papporna att vara hemma. Även Gaby på föräldrapunkten poängterade kvinnans villighet att släppa in mannen: *” Jag tror det ligger mycket på oss kvinnor att vi släpper in papporna mer...tyvärr måste man nog lagstifta”* *”...att man ska dela påföräldraförsäkringar och så det tycker jag är kanon alltså det tycker jag att man ska strida mer för...”*. Rene instämmer och säger: *” Det är lustigt alltså för ni kvinnor ni tror att ni är så himla viktiga på något sätt och sen frågar man; tror ni verkligen inte att jag skulle greja det?- Jojo. Det handlar om er själva på något sätt”*. Britt-Marie säger att man måste höja taket på föräldraförsäkringen för att det är det som hindrar papporna att vara hemma, men hon menar också att om papporna inte gör det frivilligt så bör man lagstifta om det. Rene ser det som ett problem som ligger hos arbetsgivarna som inte förväntar sig att papporna ska vara hemma med barnen. De flesta tycker väl att det vore bäst om det gick att lösa fördelningen av föräldraledigheten på hemmaplan men det är inte alltid så enkelt. Britt-Marie på Gläntan säger:

” Vi ser ju att fler pappor är lediga sen kan man ju tycka, hur mycket styrt ska det vara, för att egentligen borde familjerna själv kunna bestämma det, men det kan ju inte alla och därför är det kanske bra att ha det öronmärkt. Men vi upplever väl också familjer som säger att det skulle man väl få kunna fördela upp precis som man själv vill och det tycker man ju egentligen, men så lätt är det ju inte, faktiskt”.

Bäck-Wiklund och Bergsten tar upp detta i sin undersökning som vi diskuterade i kapitel 2 där de menar att ingen av männen i deras undersökning tagit ut föräldraledighet och att det beror mycket på ekonomin eftersom män fortfarande i allmänhet tjänar mer än kvinnor. De kom även fram till att en del kvinnor, precis som några av våra intervjuade nämnde, inte tyckte att männen hade den kompetensen som kvinnorna att vara hemma och ta hand om

barnen. Ändå svarade kvinnorna i Bäck-Wiklund och Bergstens intervju att det hade varit både bra och nyttigt ur jämställdhetssynpunkt för mannen att vara föräldraledig vilket speglar en viss ambivalens hos kvinnorna.

4.3.2 Arbetstid och fördelning

Tidsmässigt tycker de flesta att det hade varit mer lagom att arbeta halvtid eller i alla fall sex timmar istället för åtta timmars dagar. Både Helena och Carina nämnde ett bidrag som finns i Norge och som vi också haft här i Sverige för en del år sedan. Detta bidrag innebär att du som förälder efter föräldraledigheten kunde vara hemma med barnet och få ett bidrag på en mindre summa pengar. Även Bia tycker att de som vill vara hemma med sina barn borde bli stöttade och få ekonomisk hjälp: *”Det skulle vara mer status på att gå hemma med sina barn längre när de är små”*

Överlag så ville föräldrarna vara hemma mer med sina barn och då i form av kortare arbetstid: *”Jag tror det skulle vara väldigt bra med sex timmars arbetsdag, ...det skulle man klara av, sitt arbete och sin tid med barnen. Jag tror att...alltså någonstans skulle man inte bara vilja träffa dem när de är trötta, det är väl det, utan man kan sluta så att man kan träffa dem, kanske ha lite eftermiddag kvar”*, säger Helena N.

Eftersom flertalet av föräldrarna i vår undersökning var mammalediga så var det svårt för dem att svara på om de kände att de ville ha mer tid med sina barn eftersom de redan gick hemma. Emellertid tyckte samtliga föräldrar att arbetstiden skulle vara kortare och ingen ville ge upp arbetet helt för att vara hemma med barnen på heltid.

När det gäller vid fördelningen mellan mamman och pappan i hemmet så var flertalet av mammorna (fyra av sex) är mammalediga så de upplevde att de för närvarande stod för den största biten i hemmet. Men de flesta ansåg att de hade en relativt jämn fördelning av ansvaret. De mammor som haft den mest framträdande rollen i föräldraskapet har också påpekat att mannen har jobbat.

Bäck-Wiklund och Bergsten visar att kvinnorna i deras undersökning är ambivalenta när det gäller fördelningen mellan hemarbete och lönearbete och det syns i kvinnornas försök att hålla jämvikten mellan familjemedlemmarna önskemål och sina egna. Kvinnorna vill utveckla sig

själva genom arbetet och känna gemenskap med arbetskamrater samtidigt som de tycker att det är bra för barnen att ha mamma hemma. Både kvinnorna och männen tycks ändå i handling bekräfta den traditionella synen där modern ansvarar för hemmet och omsorgen för barnen (s 130-131).

4.4 Föräldrastöd

Att uppfostra barn är nog något av den svåraste uppgift man kan åta sig framförallt i denna föränderliga värld som vi lever i. Det krävs ingen utbildning eller någon förberedelse inför föräldraskapet. För de föräldrar som upplever att de skulle vilja ha stöd och hjälp i sitt föräldraskap så finns det i de flesta kommuner kurser och utbildningar man kan gå. I samband med våra intervjuer kom vi i kontakt med två olika föräldrautbildningar vilka presenteras nedan.

4.4.1 Aktivt föräldraskap idag 2-12

”Aktivt föräldraskap idag 2-12” är ett manualbaserat föräldragrupsprogram för föräldrar till barn i åldern 2-12 år. En skriftlig deltagarhandledning ingår i programmet. Föräldrarna får se korta videosekvenser med en vardaglig föräldra- barnsituation där de sedan diskuterar för- och nackdelar med föräldrarnas handlande och alternativa sätt hantera situationen. Vissa situationer rollspelas och föräldrarna får även hemuppgifter. Metoden innebär hjälp till föräldern att uppmärksamma barnet på ett positivt sätt, till att kunna upprätthålla en klar kommunikation mellan förälder och barn och att ge dem verktyg att på bästa sätt hantera konflikter. ”Aktivt föräldraskap idag 2-12” innehåller även problemlösning. Programmet har en kognitiv inriktning där föräldrarna reflekterar över sambanden mellan de egna tankarna, känslorna. Träffarna brukar vara sex gånger á tre timmar. ”Aktivt föräldraskap idag 2-12” har använts i Sverige sedan 1997. Den 1 januari 2004 fanns det över 100 föräldragrupsledare och det var ungefär 3500 föräldrar som hade gått igenom programmet (http://www.fhi.se/templates/Page____1557.aspx). De har även program som riktar sig till föräldrar med tonåringar och föräldrar med småbarn i åldern 1- 4 år. Det finns också föreläsningar, fortbildning och seminarier för lärare och andra ledare (<http://www.activeparenting.se/start.htm>).

4.4.2 De otroliga åren

De otroliga årens upplägg ser ungefär ut som ”Aktivt föräldraskap idag 2-12” och är också ett manualbaserat föräldragrupsprogram i två steg, det första är för föräldrar till barn i åldern 2-7 och det andra för föräldrar med barn 4-10 år. Även här är utgångspunkten för diskussion korta videosekvenser med vardagliga situationer där föräldrarna kan känna igen sig och de diskuterar sedan för- och nackdelar med föräldrarnas förhållningssätt utifrån barnets sociala, beteendemässiga, emotionella och kognitiva utveckling samt olika sätt att hantera situationen. Här förekommer också rollspel och hemuppgifter. I det första delprogrammet (2-7 år) ingår ett särskilt moment om barnets lek och i det andra (4-10 år) två moment om problemlösning. Det här är också en metod som hjälper föräldern att ge barnet positiv uppmärksamhet, struktur och genomtänkta sätt att hantera konflikter och till klar kommunikation. Träffarna brukar ligga mellan åtta till fjorton gånger á två timmar per gång beroende på åldersindelningen. De otroliga åren har använts i Sverige sedan 2002. Den 1 januari 2004 fanns det cirka 200 föräldragrupsledare och över 200 föräldrar har gått igenom programmet (http://www.fhi.se/templates/Page____1559.aspx).

Under senare tid har det skett stora förändringar i samhället och det påverkar föräldrarnas efterfrågan på kunskap. Det anses finnas ett behov av olika former av stöd i föräldraskapet, från det att föräldrar väntar barn och fortlöpande allt efter som barnet växer och utvecklas. Ett stöd som måste utgå från de behov föräldrar upplever sig ha och som anpassas till de olika skeendena i barnets utveckling (SOU 1997:161).

Alla föräldrar erbjuds stöd i föräldrarollen av barnhälsovården efter barnets födelse och föräldrar deltar i genomsnitt vid tre föräldrautbildningstillfällen. Under förskoletiden gör föräldrarna ungefär 20 besök på barnvårdscentralen. Det har funnits tankar redan under 70-talet att föräldrar skulle erbjudas stöd även senare under barnets uppväxt men har inte utformats i någon större skala i barnhälsovårdens regi, i de fall föräldrar erbjuds stöd senare är det ofta problembaserat stöd (folkhälsoinstitutets delrapport Föräldrastöd i Sverige år 2002).

Regeringen har gett Statens folkhälsoinstitut i uppdrag att undersöka hur stödet till föräldrar kan förbättras och dessa förslag till nya former av föräldrastöd ska lämnas in i december 2004.

4.4.3 Föräldrautbildning och öppna förskolan

Helena, Helena N och Malin går allihop till öppna förskolan med sina barn och Helena N och Malin går även föräldrautbildningen ”aktivt föräldraskap” som personalen Tina och Britt-Marie på öppna förskolan håller i på kvällstid. Bia, Anita och Carina är tre av fyra som träffas regelbundet sedan de träffades på en profylaxkurs (andningskurs för gravida) för femton år sen då de alla skulle ha sitt första barn. Alla föräldrarna vi intervjuat har på ett eller annat sätt en träffpunkt där de kan träffa andra föräldrar och ventiler sina tankar och upplevelser.

Alla respondenterna hade gått kursen som erbjuds av barnavårdscentralen till blivande föräldrar. Carina påpekar att det kanske skulle läggas mer krut på kurser efter födseln. Både Carina, Bia och Anita tycker att de fått ut mycket av att träffas som de gjort, de har utbytt erfarenheter och kunnat ta upp saker som de känt sig osäkra på

Helena, Helena N och Malin som går till öppna förskolan tycker alla att det har varit givande och skönt att gå till öppna förskolan där de har träffat andra föräldrar som de kan prata med, vissa har fortfarande kontakt med andra föräldrar som de träffat tidigare och de träffas fortfarande både med och utan barn.

Informationsflödet i samhället är enormt och många gånger så är informationen som ges motsägelsefull. Det kan vara lätt att gå vilse. Även om de flesta föräldrar kan och vet hur de egentligen skulle vilja gå till väga så behöver de kontinuerlig stimulans och möjlighet att kunna prata med andra om saker som ibland kan kännas svåra. Föräldrar behöver bekräftelse på att de gör ”rätt” (Grandelius 1999, s115-116).

Helena N och Malin som också går på föräldrautbildningen ”Aktivt föräldraskap” säger om att gå på utbildningen har gett dem väldigt mycket. Bägge säger också att de får bekräftelse på att de gör ”rätt”, eller inte helt fel och att genom utbyte av erfarenheter med de andra deltagarna kan hitta nya sätt att handskas med svåra situationer. Malin säger om utbildningen: *”Den ger jättemycket, den är ju lite såhär aha upplevelser och lite bekräftelse för att man är lite på rätt spår, att man tänker rätt, byta lite erfarenheter.”* Malin berättar att hennes dotter har sagt att *”idag har vi ju inte bråkat mamma”* vilket ju i sig är en bekräftelse på att det faktiskt har hänt något. Både Helena N och Malin märker av hemma att det blivit annorlunda när de ändrat taktik och tänker efter i situationer som annars kanske trappats upp onödigt mycket. Helena N upplever att:

”Kursen har ju inneburit både en bekräftelse på att man gör en hel del rätt och verktyg till dom situationer som man har lite jobbigt med att hantera. Jo det har varit jätteguld och just bara det här att man, man tänker efter lite mer på saker och ting, att man inte bara handlar att man bara gör, bråkar på pånå sätt liksom utan man tänker efter vad det är som hon vill nu”.

René på familjepunkten tycker inte man ska göra så stor sak av det, han tycker att det vore bättre om det bara blev en naturlig sak att diskutera om föräldraskap. Han pratar också om diskussionsforum där man kan erbjuda alla föräldrar att delta och diskutera föräldraskapet. Han menar att föräldrautbildningarna är så styrande, att saker och ting ska göras på speciella sätt. Britt-Marie kontrar med att det faktiskt är så att man försöker komma bort från att dessa utbildningar inte ska vara utbildningar utan att det ska vara en träning där man har utbyte av varandra.

Grandelius talar om att uppfostran och kunskap om barns psykiska utveckling till stora delar har blivit frågor för experter och institutioner, men menar att de här frågorna förtjänar en mer offentlig uppmärksamhet. Han skyller den enskilde förälderns förvirring och känsla av misslyckande på samhällsutvecklingen som en bidragande del. Grandelius tycker inte att man ska behöva vara anonym i sådana här frågor, det borde vara en självklar gemensam angelägenhet, ett vardagligt samtalsämne att tala om föräldraskapets vändor säger han (s 28).

4.4.4 Behov och förekomst

Behöver föräldrar utbildas? Det behövs ingen utbildning för att bli förälder för det blir varje man och kvinna i det ögonblick man får ett barn tillsammans. I SOU-rapporten 1997:161 har man kommit fram till att något som däremot kan behövas är att föräldrar får information, kunskap, råd och stöd och ibland en hjälpare hand för att i sin nya roll som förälder kunna känna trygghet och självtillit.

Gällande föräldrakurser tycker flertalet av de intervjuade att det behövs eller ska finnas som en möjlighet. René på familjepunkten är däremot lite skeptisk: *”Jag är lite rädd för de här kurserna för det är en mall att det är så här man ska vara, det är jag lite bekymrad över att det finns ett sätt man ska vara på man ska istället fråga sig hur. Hur ska jag sköta mitt*

föräldraskap, hur vill jag ha det?" Han tycker att det kunde vara ett bra samtalsämne på arbetsplatsen, eller att det skulle vara ostrukturerade grupper där man informellt kan byta erfarenheter.

Både Britt-Mari på familjepunkten och Britt-Marie på Gläntans öppna förskola talar om skyldigheter som man har att gå valpkurs om man skaffar valp, men det finns inget som säger att du behöver det om du skaffar barn. *"Det var inte många år sedan det var ett fult ord att säga föräldrautbildning, för föräldrar det behöver man inte gå någon utbildning för att bli, men man går på brukshundsklubben med sin valp och det kommer ju inte ut några bruksanvisningar när man föder barn. Och har man då aldrig pysslat med barn eller inte ens har några syskon då..."*. Helena N menar också att vi går så många andra kurser men inte några i föräldraskap: *"det ska bara vara så vi föder barn och vi ska göra likadant som våra föräldrar"*. Hon påpekar också att eftersom samhället hela tiden förändras så det går inte att göra precis som ens föräldrar gjorde.

Tina och Britt-Marie på Gläntan tar även upp att avsaknaden av ett fungerande nätverk såsom föräldrar och bekanta i sin närhet gör att föräldrar kan känna sig väldigt ensamma. Det är ytterligare ett skäl till att de tycker att alla skulle få chansen att gå en föräldrautbildning. *"Det ställs många krav på en när man får barn."*

Förr när familjerna såg annorlunda ut med alla samlade på samma plats, med mor- och farföräldrar hemma tillsammans med andra släktingar, då var det naturligt att rådfråga dem. Folk kunde lägga sig i och säga till andras ungar. Det finns ett afrikanskt ordspråk som säger att: Det krävs en by för att fostra ett barn, vilket innebär att ingen ensam klarar av att fostra ett barn. Idag tycks det vara alltför många som måste göra det. *"Den moderna tiden har inbillat oss att den moderna människan klarar sig själv"* (Johansson och Jons 2002. s 8).

Tina på Gläntan menar att i dag när folk flyttar mer på sig så blir det fler som bor långt ifrån sina föräldrar och släktingar och då blir man ensam på ett annat sätt. Då är det bra med en träffpunkt för föräldrar. Tina och Britt-Marie som träffar mycket föräldrar både som personal på Gläntan och som kursledare på Aktivt föräldraskap märker ju av den ensamhet som många känner, framförallt de som är nyinflyttade. De får också höra om den befrielse föräldrar känner av att kunna komma till öppna förskolan och träffa andra föräldrar.

”Vi försöker att rätt så öppet klimat slussa in nya föräldrar så att alla känner del av gemenskapen. Många är väldigt ensamma i sitt föräldraskap och jag tror att när man själv blir förälder så behöver man sina föräldrar ännu mer egentligen men många har ju föräldrar som är yrkesverksamma och inte den gamla tidens mormor och farmor som är hemma och kan passa barn och vara med på det viset”, säger Tina på Gläntan.

Flera av föräldrarna vi intervjuat talar om osäkerheten som kan finnas bland föräldrar och att en kurs kan stärka en i rollen som förälder, t ex att det är okej att säga nej. Malin säger: *”Det är viktigt att ha någon att prata med om man är osäker, att kunna dela erfarenheter med varandra”*

”Jag tror att många är rädda för att säga nej, det är därför vi har så många struliga barn och tonåringar idag för att föräldrarna inte vågar vara föräldrar fullt ut. Jag tror att många föräldrar är osäkra och otrygga i föräldrarollen, att de är rädda för att de ska skada sina barn om de säger nej”, säger Bia.

Carina upplever att det lades mycket energi på kurser innan barnet var fött och tycker att det nog borde läggas mer krut på att ha kurser efter att barnet är fött. Anita tar upp att det kanske skulle vara bra med kurser speciellt för föräldrar som separerat och där barnen veckopendlar för hon menar att det kan skapas en sort maktkamp mellan föräldrar där bägge vill vara omtyckta och då är det viktigt att föräldrarna är överens i sitt föräldraskap.

”Föräldraskapet innebär att ta ansvar, ha tid och kraft för att hjälpa tillrätta, ge stöd och råd och lösa olika problem.” Föräldraskapet innehåller många positiva upplevelser, men som ibland kan skymmas av nya krav i parrelationen och oväntade påfrestningar som man som förälder inte alltid kan förutse. Föräldrar har ofta ett uttalat behov av kunskap och stöd från varandra och ett behov av kontakt med andra i sitt föräldraskap. Att tillhöra en grupp med andra föräldrar kan vara av stort värde där de kan ta upp frågor och se att de inte är ensamma om sina svårigheter och att andra har liknande frågor att brottas med, här finns möjligheter att lösa konflikter, utvecklas och växa tillsammans (SOU 1997:161).

Samtliga av våra respondenter och informanter tyckte att behovet av föräldrautbildning finns och att alla kommuner skulle erbjuda föräldrar ett sådant stöd.

5. Slutdiskussion

5.1 Sammanfattning

Syftet med vår undersökning var att undersöka hur dagens föräldrar upplever sitt föräldraskap i det moderna samhället och hur föräldrar hanterar sitt föräldraskap med alla svårigheter och krav som finns. Våra huvudsakliga frågeställningar var:

Vilka problem tåmpas dagens föräldrar med i sitt föräldraskap och hur hanteras problemen?

Vilka generationsspecifika företeelser förekommer det i det moderna föräldraskapet?

Vad har föräldrarna för tankar om dagens familjepolitik?

Behöver dagens föräldrar föräldrautbildning och vilken nytta har föräldrarna av det?

Vi tycker att vi fått ganska uttömmande svar på våra frågor och att vi därmed har uppfyllt syftet med undersökningen.

Det vi fick fram i vår undersökning som de vanligaste problemen för föräldrar idag är framförallt att våga vara vuxen och att sätta rimliga gränser för barnen. Det är svårt att få barnen att lyda och det speglar en osäkerhet från föräldrarnas sida. Trots detta så hanterade de föräldrar vi intervjuat svårigheterna med sunt förnuft och utan alltför mycket tvekan.

Generellt när det gäller frågan om generationsspecifika problem har vi fått fram att till skillnad från förr är inte mor- och farföräldrar tillgängliga i samma utsträckning och det är ovanligt med föräldrar som är hemma när barnen kommer hem från skolan. Vi lever också i en värld som är mycket räre idag än den var när dagens föräldrar växte upp. Bristen på tid upplever många föräldrar som ett nutidsproblem de ofta har dåligt samvete för.

När det gäller dagens familjepolitik är det pappaledigheten som de flesta tycker är viktigast. Pappaledighet ska finnas, antingen påtvingad eller frivillig men det gäller att kvinnorna släpper in papporna. En viktig fråga är också kortare arbetstid så att man kan vara hemma mer med sina barn.

På frågan om föräldrar behöver föräldrautbildning står det klart att det finns en efterfrågan. Föräldrautbildning är en bra hjälp och stöd för föräldrar som känner sig osäkra och kan även ge de föräldrar som inte är så osäkra bekräftelse på att de gör "rätt". Föräldrarna uppger att de haft mycket nytta i sitt föräldraskap av träffar med andra föräldrar där man stöttar varandra

och det är särskilt viktigt med tanke på att många föräldrar inte har några anhöriga i närheten som de kan ta hjälp av och många känner sig ensamma i sitt föräldraskap.

5.2 Diskussion

Vi har i vår undersökning endast fokuserat på problemen med dagens föräldraskap, men vi vill ännu en gång poängtera att för de flesta föräldrar uppväger glädjeämnen med att ha barn. Det finns dock enligt vår erfarenhet inte någon förälder som aldrig stött på problem i sitt föräldraskap, och i takt med samhällets förändringar blir föräldraskapet också alltmer komplext.

I hela vår undersökning löper det dåliga samvetet som en röd tråd när det gäller kännetecknen på hur föräldrar i det moderna samhället upplever sitt föräldraskap. Carl Hamilton hävdar att det inte finns någon ond avsikt i dagens föräldrar utan vi älskar våra barn, men de är vårt ständiga dåliga samvete (s 279). I extremfall menar Hamilton att dagens föräldraskap innebär att nöja sig med att ge barnen tak över huvudet och svara för deras försörjning (s 278). Det dåliga samvetet som nutidens föräldrar hela tiden tampas med lyser igenom i hela vår undersökning. Är det inte dåligt samvete för att man som förälder inte kan köpa de senaste märkeskläderna till sina barn, så är det för att man kanske har satt för hårda gränser och då kanske barnet inte vill veta av en. Det visar sig även på föräldrakurser att dagens föräldrar har dåligt samvete för att inte göra "rätt". Även det berömda begreppet curlingföräldrar kan vara ett uttryck för det dåliga samvetet genom att de föräldrar som serverar sina barn för mycket får kritik för det. Våra respondenter och informanter ger uttryck för det dåliga samvetet på olika sätt, till exempel är det en mamma som har dåligt samvete för att hon stressar sitt barn vid frukostbordet. Vi får också tankar från informanterna om att föräldrar har dåligt samvete för att de har för lite tid med sina barn och dövar det samvetet med att överstimulera barnen med fritidsaktiviteter.

Ett viktigt budskap som också genomsyrar vårt arbete och har med familjepolitiken att göra är att föräldrar vill jobba mindre. En av mammorna i undersökningen är klar och tydlig på den punkten genom att hon framför sin absoluta önskan och det är att kunna vara hemma och skicka barnen till skolan och att vara hemma och ta emot dem när de kommer från skolan. Hon är dock osäker på om det går att genomföra för ekonomins skull. En annan mamma

önskade att man fick träffa sina barn någon gång när de inte var trötta. Föräldrar vill helt enkelt ha det som de själv hade det när de var barn och deras mammor var hemma eller att de hade tillgång till mor- eller farföräldrar. Men frågan är hur det ska gå till när det numera krävs att båda föräldrarna yrkesarbetar. Våra funderingar leder oss till att undra vem det är som kräver att båda föräldrarna ska arbeta. Är det för att samhället utvecklats på ett sådant sätt att vi inte längre klarar oss ekonomiskt med en lön i familjen, eller är det så att vi har vant oss vid att leva med en högre standard så att det är vi själva som kräver två löner? Kan det vara ett led i kvinnans frigörelse genom att det inte längre är någon status att vara hemma och ta hand om sina barn utan kvinnor vill ut i yrkeslivet på lika villkor som männen? Trots ambitioner till en utjämning av könsrollerna ser ändå enligt Plantin (2001) statistiken över svenska fäders deltagande i hushållsarbetet dystert ut. Grovt sett ägnar fäderna bara hälften så mycket tid åt husliga göromål jämfört med mödrarna (s 61-62).

Förutom de ovan nämnda reflektionerna på vår undersökning har vi funderat på den stora efterfrågan på föräldrautbildning och föräldragrupper. Är det så att många föräldrar bär på en känsla av vara den enda som har problem med att fostra sitt barn och att alla andra vet hur man ska göra? Kan denna osäkerhet och kanske skam att inte kunna reda ut situationer leda till att föräldrar inte vågar tala om problemen och svårigheterna med andra föräldrar och har detta börjat förändras med tanke på att allt fler anmäler sig till föräldrautbildningar?

Uppsatsens relevans för det sociala arbetet är att vår undersökning visar att föräldrautbildning är viktigt att satsa på och att föräldrar behöver stöd i sitt föräldraskap. En socionom på socialförvaltningen i Stadsdelen Fosie i Malmö, Ildiko Rogan, sa till oss när vi ringde och sökte föräldrar och kursledare till vår undersökning, att föräldrar skriker efter föräldrautbildning, men tyvärr finns det inte resurser i alla kommuner så att det går att erbjuda alla föräldrar utbildning. Beklagligt tycker vi eftersom det är bättre att alla föräldrar erbjuds möjligheten att gå en kurs eller att delta i en föräldragrupp än att de måste få hjälp när det redan har gått för långt och föräldrarna inte längre kan hantera problemen med sitt föräldraskap. Vi är av den åsikten att mycket av problemen inom socialtjänsten när det gäller barn och föräldrar hade kunnat förebyggas om kommunerna som vi nämnde i inledningen hade satsat på utbildning och stöd till föräldrar innan de blir aktuella inom socialtjänsten.

Slutligen vill vi referera till en artikel i tidningen Vi Föräldrar (10/2004) där familjer som ursprungligen kommer från Togo och Ghana i Afrika men som nu bor i Malmö intervjuas om

sitt föräldraskap. Deras syn på föräldraskapet är en aning mer avslappnat än vad den är hos oss i den moderna västvärlden och deras uppfattningar om föräldraskapet stämmer väl överens med det afrikanska ordspråket vi använde oss av i analysen (s 39). Till exempel finns det ingen föräldraledighet i deras hemländer eftersom det inte behövs för hela släkten finns alltid hemma för att ta hand om barnen. På frågan om hur de gör när barnen inte somnar vilket är ett vanligt problem för dagens föräldrar i Sverige, svarar Martha från Togo att på dagarna bär man barnen i ett tygstycke på ryggen och då somnar de lätt, annars badar man barnen jättemycket och torkar och masserar dem och innan man ens är färdig med massagen har barnen somnat. En annan skillnad som Martha framhåller är att barnen uppfostras strängare än i Sverige och ska lyda alla vuxna, inte bara föräldrarna. *”Säger man till ett barn i Sverige som inte är ens eget brukar man få höra att: Du är inte min mamma, du får inte säga till mig”*.

Vi tycker det var intressant att ta del av uppfattningar om föräldraskapet från ett annat land efter att vi har tagit del av svenska föräldrars problem. Uppfattningarna skiljer sig en del från våra respondenters och informanternas uppfattningar. De ger ett annat perspektiv på problemet som kan vara bra att ha med sig och det får oss att tänka på att vi i Sverige kanske är lite gnälliga och krångliga när det gäller föräldraskapet. Det kanske inte behöver vara så svårt om man tänker till och använder sitt sunda förnuft.

Källförteckning

Monografier

Bäck-Wiklund & Margareta, Bergsten Birgitta (1997) *Det moderna föräldraskapet – en studie av familj och kön i förändring*. Falun: Natur och Kultur.

Giddens, Anthony (2003) *En skenande värld – Hur globaliseringen är på väg att förändra våra liv*. Kristianstad: SNS Förlag.

Grandelius, Bengt (1999), *Att sätta gränser- ett villkor för växande*. Falun: Natur och Kultur. Andra upplagan.

Hamilton, Carl (2004), *Det infantila samhället – barndomens slut*. Stockholm: Prisma.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997) *Forskningsmetodik- om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur. Andra upplagan.

Hougaard, Bengt (2004) *Curlingföräldrar och servicebarn – en handbok i barnuppfostran*. Stockholm: Prisma.

Hydén, Margareta & Hydén, Lars- Christer (2002) *Samtal om den nya familjen - och det eviga föräldraskapet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Johansson, Thomas & Jons, Ingegerd (2002) *Föräldragrupper i praktiken*. Växjö: Gothia AB.

Juul, Jesper (1999) *Här är jag! Vem är du? Om närvaro, respekt och gränser mellan vuxna och barn*. Köpenhamn: Förlaget Apostrof.

Lindström, Åsa (1997) *Föräldraskap i förändringstider*. Stockholm: Rädda barnen.

Malmberg, Bo& Sommestad, Lena (2002) *Befolkning och välfärd – perspektiv på framtidens välfärdspolitik*. Stockholm: Institutet för Framtidsstudier.

Plantin, Lars (2001) *Män, familjeliv och föräldraskap*. Finland: Boréa Bokförlag.

Antologier

Bygren, Magnus, & Gähler, Michael & Nermo, Magnus (2004) "Familj och arbetsvardagsliv i förändring" i Bygren, Magnus, & Gähler, Michael & Nermo, Magnus, Red.,: *Familj och Arbete- vardagsliv i förändring*. Kristianstad: SNS Förlag.

Officiella tryck

SOU: 1997:161 *Stöd i föräldraskapet*. Stockholm: Gotab.

Rapport nr 2003: 08 *Föräldrastöd i Sverige år 2002- Delrapport från regeringsuppdraget Föräldrastöd*. STATENS FOLKHÄLSOINSTITUT

Artiklar

NST 2004- 11- 04, *Ensamma barn på höstlovet*.

Helsingborgs Dagblad 2004-10-23, *De vill träna upp föräldrarollen*.

Svenska Dagbladet 2004-01-15, (Jesper Juul)

Vi föräldrar nr 10:2004, *Alla vuxna uppfostrar barnen*.

Östgöta Correspondenten 2004-10- 25, *Barn, livs- projekt och skuld känslor*.

Internet

http://www.mentorsverige.org/templates/News/news_item__2297.asp (Sonia)

<http://www.genus.gu.se/genus/bilaga01.htm> (Bosse Parbring)

<http://www.enigma.se/mellanrummet/nr3-2000/3-00-7.htm>

<http://www.enigma.se/mellanrummet/nr3-2000/3-00-42.htm>

http://www.fhi.se/templates/Page____1557.aspx

<http://www.activeparenting.se/start.htm>

http://www.fhi.se/templates/Page____1559.aspx

Telefonsamtal

Ildiko Rogan, socionom på socialförvaltningen i Fosie, Malmö. Samtal 041101

Bilaga 1

Här är en presentation av våra intervjupersoner.

Respondenter (föräldrar)

Bia, 40 år, ensamstående, tre barn 15, 12 och 10 år. Intervjuad 041106

Helena, 29 år, kärnfamilj, tvåbarn, 4 och 2 år. Intervjuad 041118

Helena N, kärnfamilj, 35 år, tvåbarn 5år och 10 månader. Intervjuad 041118

Malin, 36 år, kärnfamilj, tvåbarn 1 och 5 år. Intervjuad 041118

Carina, 39 år, gift med yngsta barnets pappa, två barn 15 och 8 år. Intervjuad 041106

Anita 41 år, sambo med de två yngsta barnens pappa, fem barn, 15, 14, 7, 1 och 4 veckor.
Intervjuad 041106

Informanter

Britt-Marie Ling, förskolelärare på Gläntan, ledare för Aktivt föräldraskap. Intervjuad
041116

Tina Lundgren, fritidspedagog på Gläntan, ledare för Aktivt föräldraskap. Intervjuad 041116

Gaby Thunell, familjebehandlare på Familjepunkten. Intervjuad 041108

Britt-Marie Meng, socionom på Familjepunkten, ledare för De otroliga åren. Intervjuad
041108

Rene Beekhuis, socionom på Familjepunkten. Intervjuad 041108

Bilaga 2

Intervjumanual 1

- Hur många barn har du och i vilken ålder?
- Hur ser din familjekonstellation ut?
- Hur upplever du din roll som förälder?
- Vad är det som är svårast med att vara förälder i dag?
- Hur hanterar du svårigheterna?
- Vid vilken ålder på barnen tror du det är som svårast att vara förälder?
- Finns det några ”nya” problem med att vara förälder i dagens moderna samhälle?
- Hur ser ditt nätverk ut? Finns det andra föräldrar i din närhet du kan diskutera med?
- Finns det någon annan du har hjälp av i ditt föräldraskap? Morfarföräldrar?
- Tar mamman och pappan i er familj lika mycket ansvar som föräldrar?
- Upplever du att ditt föräldraskap inkräktar på yrkeslivet? Hur?
- Har du för lite tid för dina barn?
- Tror du föräldrar i allmänhet upplever att de har för lite tid med sina barn? Vad kan det bero på?
- Om det skulle fungera ekonomiskt, skulle du då vara hemma mer med dina barn?
- Är det något i dagens familjepolitik du skulle vilja ändra på?
- Hur planerade du din familjebildning? Ekonomi? Yrkesliv?
- Hur ser framtiden ut? Planeras fler barn? Varför? Varför inte?
- Har du gått på någon föräldrakurs? Fick du iså fall hjälp med din föräldraroll?
- Behövs föräldrakurser? Tycker du att alla föräldrar borde gå på föräldrakurs?

Bilaga 3

Intervjumanual 2

- Till vem riktar sig kursen?
- Hur ser kursens upplägg ut?
- Vilken ålder är det på barnen till föräldrarna på kursen?
- Är det många som vill gå kursen?
- Är det jämn fördelning på mammor och pappor?
- Upplever du att mammor och pappor tar lika stort ansvar för föräldraskapet?
- Vilka är de vanligaste problemen nutidens föräldrar har?
- Vid vilken ålder på barnen tycker du det upplevs som svårast att vara förälder?
- Kan du se några ”nya” problem med att vara förälder i dagens moderna samhälle?
- Hur upplever du föräldrarnas nätverk? Känner sig föräldrar ensamma med sina problem eller finns det andra att prata med?
- Tycker du att föräldrar sätter karriären före barnen?
- Hur tror du dagens föräldrar planerar sin familjebildning?
- Har föräldrar för lite tid med sina barn idag? Vad kan det i så fall bero på?
- Tror du att fler föräldrar skulle vara hemma med sina barn om det inte berodde på ekonomin?
- Upplever föräldrarna att de får någon hjälp av att gå kursen?
- Finns det någon uppföljning till kursen?
- Behövs det föräldrakurser?
- Tycker du att alla föräldrar borde gå en föräldrakurs?
- Är det vanligt med föräldrakurser? Är det en ny företeelse?